

**”Jos mä en olisi koskaan ollut siinä yhteisössä, niin olisiko
minusta tullut minua?”**

Lestadiolais- ja ex-lestadiolaisnuorten kokemuksia yhteisössä kasvamisen vaikutuksesta oman
identiteetin muodostumiseen

Reeta Holopainen
Kandidaatintutkielma
Uskontotiede
Historian, kulttuurien ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Tammikuu 2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma, Uskontotiede

Reeta Holopainen

”Jos mä en olisi koskaan ollut siinä yhteisössä, niin olisiko minusta tullut minua” -

Lestadiolais- ja ex-lestadiolaisnuorten kokemuksia yhteisössä kasvamisen vaikutuksesta oman identiteetin muodostumiseen

Sivumäärät: tutkielman sivumäärä 33, liitteiden sivumäärä 4

Tämän kandidaatintutkielman aiheena on lestadiolais- ja ex-lestadiolaisnuorten kokemukset yhteisössä kasvamisen vaikutuksesta heidän oman identiteettinsä muodostumiseen. Lähestyn aiheitani uskontopsykologisesta näkökulmasta. Tavoitteenani on avata yksittäisten lestadiolais- ja ex-lestadiolaisnuorten kokemuksia omista yhteisöistään sekä tarkastella näistä kokemuksista mahdollisesti löytyviä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia, jotka ovat vaikuttaneet heidän omien identiteettiensä muodostumiseen.

Tutkimukseni primääriaineistona toimivat neljä puolistrukturoitua teemahaastattelua, joihin osallistui kaksi lestadiolais- ja kaksi ex-lestadiolaisnuorta. Toteutin haastatteluaineistoni analyysin teoriaohjaavan sisällönanalyysin ja koodauksen avulla, pohjustaen analyysini aikaisemmin aiheesta tehtyyn tutkimukseen. Erityisesti artikkelit Teemu Pauhan ja Roosa Haimilan (2024) kokoomateoksessa *Uskonto mielessä – psykologisia näkökulmia uskonnollisuuteen ja henkisyyteen* sekä Noona Kiurun (2023) artikkeli ”Nuoruus” kokoomateoksessa *Ihmisen psykologinen kehitys* toimivat tutkimukseni aiheen kannalta antoisana lähdekirjallisuutena.

Tutkimuksen perusteella selvisi, että kokemukset yhteisön vaikutuksesta lestadiolais- ja ex-lestadiolaisnuorten oman identiteetin muodostumiseen olivat jokseenkin yksilöllisiä sekä jokseenkin samankaltaisia. Samankaltaisuutta ilmeni erityisesti niissä yhteisöön liittyvissä tekijöissä, jotka olivat vaikuttaneet oman itsensä etsimiseen, kuten ristiriidoissa ja katsomuksellisessa kasvuympäristössä. Puolestaan yksilöllisyyttä ja eroavaisuuksia haastateltavien kesken esiintyi erityisesti siinä, millä tavoin ja mihin suuntaan nämä kyseiset tekijät olivat loppujen lopuksi muovanneet yksilöiden identiteettiä.

Avainsanat: kokemukseronta, nuoret, kristillinen kasvatus, apostasia, lestadiolaisuus, identiteetti

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimuksen taustaa.....	5
1.2	Nykypäivän lestadiolaisuus.....	6
1.3	Tutkimuskysymykset.....	7
1.4	Aikaisempi tutkimus	7
1.5	Teoreettinen viitekehys	9
1.6	Aineisto ja analyysimenetelmät	11
1.7	Eettiset kysymykset.....	13
2	Analyysi ja tulkinta	15
2.1	Lestadiolaisuus	15
2.2	Kuka minä olen?	18
2.2.1	Varhaislapsuus.....	18
2.2.2	Keskilapsuus.....	19
2.2.3	Varhaisnuoruus	21
2.2.4	Keskinuoruudesta tähän päivään	24
2.3	Arvot ja ristiriidat	26
3	Johtopäätökset	30
	Lähteet	32
	Liitteet	35
	Liite 1. Haastattelurunko	35
	Liite 2. Tutkimustulokseni taulukon muodossa.....	36

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen taustaa

Kuka minä olen ja mitkä asiat tekevät minusta minut, ovat oman identiteettimme kehityksen kannalta erittäin olennaisia kysymyksiä, joita jokainen meistä joutuu pohtimaan jossakin vaiheessa omaa elämäänsä. Tyypillisesti tämän tyylliset kysymykset heräävät yksilöiden mielissä nuoruusiän eli noin 13–25 ikävuoden kohdalla, jolloin myös oman identiteettimme aktiivinen kehittyminen tapahtuu. Identiteetillä tarkoitetaan tyypillisesti nuoruusiässä tapahtuvan monimutkaisen prosessin myötä muodostuvaa kokemusta omasta itsestä, joka pitää sisällään muun muassa yksilön omat arvot, tavoitteet sekä mieltymykset. (Erikson 1994; Kiuru 2023, 182, 205) Toisin kuin aikaisemmin oletettiin, identiteetin muovautuminen ei kuitenkaan pääty yksilön saavutettua nuoruusiän jälkeen aikuisiän, vaan sen kehittyminen jatkuu läpi koko yksilön elämän, erilaisten elämäntapahtumien sekä vastaantulevien haasteiden myötä. (Fadjukoff, 2007, 14–15.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelen lestadiolais- ja ex-lestadiolaisnuorten kokemuksia siitä, miten lestadiolaisyhteisössä kasvaminen on vaikuttanut heidän oman identiteettinsä muodostumiseen. Identiteetin kehityksen kannalta merkittävimpiä vaikuttajia ovat yksilöiden omat ihmissuhteet sekä maailmankatsomus (Kiuru 2023, 205). Sekä ihmissuhteet että maailmankatsomus korostuvat merkittävästi lestadiolaisuuden kaltaisissa yhteisöissä. Tästä syystä pyrin tutkielmassani tuomaan esille, millä tavoin tiiviissä katsomuksellisessa yhteisössä kasvaminen on muovannut yhteisöön yhä kuuluvien sekä yhteisöstä myöhemmin pois lähteneiden nuorten omaa identiteettiä. Tutkielmassani puhuessani lestadiolais- ja ex-lestadiolaisnuorista viittaan iältään 20–22-vuotiaisiin haastateltaviini.

Lähestyn aihettani uskontopsykologisesta näkökulmasta. Uskontopsykologia on ”Uskontoon ja henkisyyteen liittyvää kokemista, käyttäytymistä, kehitystä ja mentaalisia prosesseja tutkiva empiirinen tieteenala” (Tieteen termipankki n.d.). Näin ollen pyrin uskontopsykologisen näkökulman avulla nostamaan tutkimuksessani esiin sekä lestadiolais- että ex-lestadiolaisnuorten kokemuksia haastattelujeni pohjalta.

Haluan tutkimukseni olevan tietynlainen mahdollisuus lestadiolais- ja ex-lestadiolaisnuorille. Mahdollisuus, jonka avulla he pääsevät avaamaan sitä, millaista todella on kasvaa tiiviissä hengellisessä yhteisössä sekä sitä, miten nämä heidän kokemuksensa ovat mahdollisesti vaikuttaneet heidän omien identiteettiensä kehitykseen. Lisäksi haluan tutkimukseni olevan

ääni haastattelemilleni nuorille, sillä tyypillisesti suomalaisessa mediassa uutisointi erilaisista uskonnoista keskittyy vain erilaisiin ristiriitoihin sekä jännitteisiin, eikä todellisiin yksilöihin näiden asioiden taustalla (Hokka ym. 2003, 18–19).

Etenen tutkielmassani seuraavanlaisesti: ensimmäisenä käsittelen tutkimukseni kannalta erityisen olennaisia taustatekijöitä, eli lestadiolaisuutta tänä päivänä sekä aikaisempaa tutkimusta, mitä valitsemastani aiheesta on tehty. Tämän jälkeen avaan tutkimukseni teoreettista viitekehystä ja esittelen aineistoni sekä valitsemani analyysimenetelmän. Tämän jälkeen pohdin tutkimukseni eettisiä kysymyksiä ja omaa tutkijapositioniani. Tutkielmani lopuksi esitän aineistostani analyysin sekä mahdolliset johtopäätökset analyysini pohjalta.

1.2 Nykypäivän lestadiolaisuus

Lestadiolaisuus on yksi suurimmista Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piirissä vaikuttavista herätysliikkeistä. Kyseisen herätysliikkeen pariin kuuluu nykyisin reilusti yli 100 000 suomalaista, eli noin kaksi prosenttia koko Suomen väestöstä, kun otetaan huomioon kaikki kuusi Suomessa merkittävästi vaikuttavaa lestadiolaisuuden suuntausta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko n.d.) Jäsenmääränsä perusteella lestadiolaisuus on selkeä vähemmistöliike Suomen uskonnollisessa kentässä. Tästä huolimatta liikkeellä on ollut ja on edelleen näkyvä asema suomalaisessa yhteiskunnassa.

Lestadiolaisuuden oletetaan syntyneen Ruotsin Lapissa Kaaresuvannon seurakunnassa vuosien 1845–1846 aikana. Kaaresuvannon sen aikaisena kirkkoherrana toimi Lars Levi Laestadius (1800–1861), jonka saarnaamistyön myötä lestadiolaisen alkuheräyksen voidaan katsoa syntyneen. Tällä hetkellä lestadiolaisuus näkyy Suomen uskonnollisessa kentässä sen kuuden eri suuntaukseen muodossa. Nämä suuntaukset ja niiden nykyiset arvioidut kannattajamäärät ovat: vanhoillislestadiolaisuus (noin 100 000 kannattajaa), esikoislestadiolaisuus (noin 12 000 kannattajaa), rauhansanalaisuus (noin 7000 kannattajaa), uusheräys (noin 3000 kannattajaa), esikoiset ry (noin 1500 kannattajaa) ja elämänsanalaisuus (noin 300 kannattajaa). (Suomen evankelis-luterilainen kirkko n.d.; Ollilainen 2021, 2.)

Lestadiolaisuus nähdään Suomessa konservatiivisena uskonliikkeenä. Konservatiivisia uskonliikkeitä voidaan tarkastella liikkeiden sisälläkin esiintyvän käsitteen ”maailmallisuus” avustuksella (Linjakumpu ja Wallenius-Korkalo 2019, 8–9). Kiteytettynä maailmallisuuden voidaan katsoa edustavan niitä asioita, joiden ei ajatella kuuluvan liikkeen, eli tässä tapauksessa lestadiolaiseen, elämäntapaan. Tällaisia maailmallisia asioita lestadiolaisuuden

parissa ovat muun muassa: alkoholi, ehkäisy, television katselu, meikkaaminen sekä rytmillisen musiikin kuuntelu. Sen sijaan lestadiolaiseen elämäntapaan ajatellaan kuuluvan esimerkiksi aktiivinen seuroissa, eli lestadiolaisten hengellisissä tilaisuuksissa, käynti sekä oman henkilökohtaisen uskon painottaminen. (Wallenius-Korkalo 2018, 13)

Nykypäivän lestadiolaisuutta kuvastaa vahvasti myös muutos. Erityisesti vanhoillislestadiolaisuuden on katsottu olevan tietynlaisessa murroksessa, sillä etenkin liikkeen uudempi sukupolvi on alkanut arvioimaan oman yhteisönsä käytäntöjä nykyajan mukaisesti. Erityisesti keskustelua liikkeen sisällä sekä sen ulkopuolella ovat viime vuosina herättäneet lasten hyväksikäyttöpaukset ja liikkeen kielteinen suhtautuminen naispappeuteen. (Wallenius-Korkalo 2018, 13–14.) Täten onkin vain ajan kysymys nähdä millaisiksi liikkeeksi lestadiolaisuuden eri suuntaukset muovautuvat tulevaisuudessa.

1.3 Tutkimuskysymykset

Pyrin tutkimuksessani syventymään haastattelemiäni lestadiolais- ja ex-lestadiolaisnuorten kokemuksiin siitä, miten lestadiolaisyhteisössä kasvaminen on vaikuttanut heidän oman identiteettinsä muodostumiseen. Haluan tutkimuksellani tuoda esiin sitä, kuinka merkittävästi erilaiset tiiviit hengelliset yhteisöt, omassa tutkimuksessani lestadiolaisuus, voivat vaikuttaa sekä sen nykyisten jäsenten että myös entisten jäsenten identiteetin kehitykseen. Tästä syystä päädyin tutkielmassani seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten yhteisössä kasvamisen on koettu vaikuttaneen lestadiolais- sekä ex-lestadiolaisnuorten identiteetin kehitykseen?
2. Mitä identiteettiin vaikuttavia yhtäläisyyksiä ja eroja lestadiolais- sekä ex-lestadiolaisnuorten välisissä kokemuksissa omista yhteisöistään on?

1.4 Aikaisempi tutkimus

Todennäköisesti juuri lestadiolaisuuden aseman vuoksi (vrt. 1.2) kyseistä liikkeestä löytyy huomattava määrä aikaisempaa suomalaista tutkimusta, erityisesti lestadiolaisuuden tutkijan Pekka Raittilan (1923–1990) toimesta. Vaikka lestadiolaisuudesta onkin tehty jo paljon tutkimusta, on kyseisessä aihepiirissä silti vielä paljon tutkimusvaraa (Linjakumpu & Wallenius-Korkalo 2019, 7–8). Oman tutkimukseni ensisijaisena mielenkiinnon kohteena ovat nimenomaan haastateltavieni omat kokemukset lestadiolaisyhteisössä kasvamisen vaikutuksesta heidän oman identiteettinsä kehitykseen. Lestadiolaisten sekä ex-lestadiolaisten

kokemukseen perustuvaa tutkimusta onkin tehty melko paljon. Muun muassa Topi Linjamaan (2014) teos *Nyt vapaa olen*, on ääni kymmenelle kokemuskertomukselle, joita kaikkia yhdistää vanhoillislestadiolaisesta liikkeestä lähteminen. Mervi Kutuniva (2007) puolestaan avaa artikkelissaan ”Keskusteluja naiseudesta, vanhoillislestadiolaisesta uskosta ja uskonnoista” vanhoillislestadiolaiseen liikkeeseen yhä kuuluvan Pirjon kokemuksia niin uskosta kuin oman identiteetin muodostumisprosessista lestadiolaisena.

Sekä Linjamaan (2014) että Kutunivan (2007) teoksissa lestadiolaisten ja ex-lestadiolaisten kokemuksista paistaa yksi yhteinen teema, nimittäin lestadiolaisuuteen liittyvien kokemusten monimutkaisuus. Kokemukset esimerkiksi siitä, mitä on olla lestadiolainen tai millainen ihminen ylipäättänsä on lestadiolainen, eivät missään tapauksessa ole niin mustavalkoisia, mitä monet liikkeen ulkopuolella olevat voisivat olettaa. (Linjamaa 2014; Kutuniva 2007.)

Hyödynnän omassa tutkimuksessani näiden teosten kanssa samanlaista ajatusta siitä, ettei lestadiolaisuus, siihen kuuluminen tai siitä eroaminen ole missään tapauksessa niin yksinkertaista tai helppoa, mitä me ulkoryhmään kuuluvat voisimme olettaa. Tästä syystä koen tutkimuksessani tärkeäksi, että haastateltavieni omat kertomukset saavat puhua heidän kokemustensa puolesta.

Aiheeni uskontopsykologista näkökulmaa vahvistaakseni, käytän tärkeänä taustakirjallisuutena artikkeleita teoksesta *Uskonto mielessä – psykologisia näkökulmia uskonnollisuuteen ja henkisyyteen* (2024). Kyseisessä teoksessa tutkimukseni kannalta oleellisia artikkeleita ovat muun muassa Teemu T. Mantsisen (2024) ”Uskonnosta luopuminen ristiriitojen ratkaisuna”, Roosa Haimilan ja Teemu Pauhan (2024) ”Merkityksen ja elämänkriisin psykologiaa” ja ”Identiteetin ja katsomusten kiistanalaiset käsitteet” sekä Teuvo Laitilan (2024) ”Uskonnon jättäminen vai yhteisön hylkääminen? Deborah Feldmanin irtautuminen ultraortodoksijuutalaisuudesta”.

Kyseiset artikkelit avaavat psykologisesta näkökulmasta sitä, miten uskonnollisuus ja uskonnot käytännössä vaikuttavat meihin ihmisiin. Artikkeleissa puhutaan ylipäättänsä identiteetin muodostumisesta katsomuksellisessa kasvuympäristössä, uskonnon vaikutuksesta yksilöihin sekä siitä, miten omasta uskonnollisesta yhteisöstä ”eroaminen” vaikuttaa ihmiseen. (Mantsinen 2024; Haimila ja Pauha 2024; Laitila 2024.) Koen näiden näkökulmien olevan erityisen merkityksellisiä oman tutkimukseni kannalta, sillä ne tukevat vahvasti tutkimukseni tavoitetta.

Tutkimukseni uskontopsykologista näkökulmaa palvelee myös psykologian professori Noona Kiurun (2023) artikkeli ”Nuoruus”. Kyseisessä artikkelissa Kiuru (2023) perehtyy tarkasti psykologista näkökulmaa käyttäen nuoruuteen elämänvaiheena. Artikkelissa käydään läpi muun muassa sitä, millaisia piirteitä, kehitystehtäviä ja muutoksia nuoruusikään sisältyy. Omassa tutkimuksessani nuoruus kehitysvaiheena korostuu, sillä kaikki haastateltavani sijoittuivat kyseiseen elämänvaiheeseen haastattelujen tekohetkellä, ja täten kertoivat kokemuksistaan nuoruuden ikävaiheen näkökulmasta. Tästä syystä hyödynnän Kiurun (2023) artikkelia merkittävänä osana tutkimukseni analyysia.

Psykologi Erik H. Eriksonin (1902–1994) tekemä tutkimus identiteetin kehityksen parissa on mahdollistanut kiistatta kehityspsykologian merkittävimpien identiteettiteorioiden synnyn (Pauha & Haimila 2024, 212). Eriksonin (1994) teos *Identity: Youth and Crisis* voidaan nähdä yhtenä kehityspsykologian klassikkoteoksista, jonka takia kyseisellä teoksella on myös erityinen paikka oman tutkimukseni taustakirjallisuutena. Kyseinen teos koostuu Eriksonin (1994) tärkeimmistä esseistä, joita hän kirjoitti uransa aikana. Kyseisissä esseissä Erikson (1994) tarkastelee identiteetin muodostumista sekä yhteiskunnallisten että yksilöllisten tekijöiden kautta, keskittyen erityisesti nuoruuden kehitysvaiheeseen. Koen, että kyseinen teos ja itse Erik H. Erikson ovat niin keskeisessä sekä merkittävässä asemassa psykologian ja identiteetin kehityksen tutkimuksen historiaa, että minulta olisi ollut jopa kohtuutonta olla ottamatta kyseistä teosta huomioon omassa tutkimuksessani.

Rakennan tutkimukseni pääanalyysiosion haastateltavieni elämänselämän mukaisesti, tarkastellen lestadiolaisuutta osana sitä. Tulen tutkimuksessani hyödyntämään myös aikaisempaa tutkimusta samankaltaisesta näkökulmasta oman analyysini tukemiseksi sekä aiheeni taustoittamiseksi. Esimerkiksi Heini Paavolan ja Sylvia Hakarin (2021) artikkeli ”Lapsen katsomuksellisen identiteetin rakentuminen: näkökulmia eri kontekstissa” sekä Saila Poulterin, Anna-Leena Riitaojan ja Annika Kuusiston (2015) artikkeli ”Toisin silmin: Lapsi ja monikatsomuksellisten kasvatuskulttuurien rakentuminen varhaiskasvatuksessa” avaavat sitä, miten yksilöiden identiteetin rakentuminen ja erityisesti katsomuksellisen identiteetin rakentuminen alkaa erilaisissa katsomuksellisissa yhteisöissä kasvavilla lapsilla jo varhain lapsuusiässä.

1.5 Teoreettinen viitekehys

Tutkimuksessani lähestyn lestadiolais yhteisön vaikutusta identiteetin kehitykseen, haastattelemini lestadiolais- ja ex-lestadiolaisnuorten henkilökohtaisia kokemuksia

korostavasta näkökulmasta. En siis pyri tutkimuksessani yleistämään tuloksiani kaikkiin lestadiolais- ja ex-lestadiolaisnuoriin, vaan syventymään nimenomaan haastateltavieni omiin kokemuksiin ja käsityksiin lestadiolaisuuden vaikutuksesta heidän identiteettiinsä kehityksessä sekä tulkitsemaan niitä. Tutkimukseni keskeisiä käsitteitä ovat identiteetti, katsomuksellinen kasvuympäristö ja kokemus.

Identiteetin käsitteen määrittelyssä käytän apunani Noona Kiurun (2023) artikkelia ”Nuoruus”. Kiurun (2023) mukaan identiteetillä tarkoitetaan yksilön muodostamaa jatkuvaa kokemusta itsestä, jolloin hänellä on tieto ja kokemus omista arvoistaan, tavoitteistaan, mieltymyksistään ja periaatteistaan (Kiuru 2023, 205). Käytännössä yksilö siis tietää, kuka hän on. Identiteetin käsitteeseen liittyy myös läheisesti oman itsensä löytäminen sekä tasapainon säilyminen itsessä myös silloin, kun yksilön elämässä tai yksilössä itsessään tapahtuu huomattavia muutoksia (Kiuru 2023, 205; Erikson 1994). Identiteetin muodostuminen on siis tällaisen Kiurun (2023) kuvaileman saavutetun ristiriidattoman identiteetin taustalla toimiva prosessi (Kiuru 2026, 206; Marcia 1980, 110–111). Pyrinkin tutkimuksessani tulkitsemaan niitä tekijöitä haastateltavieni kokemuksista lestadiolaisyhteisöissä, jotka ovat omalta osaltaan vaikuttaneet tähän identiteetin kehityksen prosessiin.

Nuoren identiteetin rakentumisen kannalta erityisen merkittävässä roolissa on yksilön maailmankatsomus (Kiuru 2023, 205). Kaikkia neljää haastateltavaani yhdistää katsomuksellinen ja tarkemmin vielä lestadiolainen kasvuympäristö. Timo Ahonen ja Lea Pulkkinen (2023) kertovat artikkelissaan ”Keskilapsuus” kasvuympäristön tarkoittavan psykologisessa kontekstissa yksilön laajaa ympäristöä, jossa hän elää jokapäiväistä elämäänsä. Kyseinen ympäristö kattaa sisälleen esimerkiksi yksilön perheen ja muut sosiaaliset suhteet, koulun sekä myös laajemman yhteiskunnan. Kasvuympäristön päätehtävänä on edistää ja tukea yksilön fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä. (Ahonen ja Pulkkinen 2023, 175–179.) Sovellan tutkimuksessani tätä Ahosen ja Pulkkinen (2023) määritelmää kasvuympäristöstä katsomukselliseen kasvuympäristön käsitteeseen. Täten tutkimuksessani tarkastelen haastateltavieni katsomuksellista kasvuympäristöä erityisesti heidän perheidensä sekä muiden lestadiolaisuuteen liittyvien sosiaalisten suhteiden kautta ja pohdin, millainen vaikutus näillä tekijöillä on ollut haastateltavieni identiteetin kehitykselle.

Näen tutkimuksessani käsitteen kokemus jokaisen yksilön henkilökohtaisena tuotoksena erilaisista tapahtumista ja tilanteista. Tutkimuskohteeni kannalta tutkimukseeni liittyy

oleellisesti myös uskonnollisen kokemuksen käsite. Tuija Hovi (2007) määrittelee väitöskirjassaan *Usko ja kerronta: Arkitodellisuuden narratiivinen rakentuminen uskonliikkeessä* uskonnollisen kokemuksen uskontopsykologi Hjalmar Sundénin ajatuksiin perustuvan näkökulman mukaisesti (Sundén 1971, 47; Hovi 2007, 36–37). Hovin (2007) käsityksen mukaan uskonnollinen kokemus on ”yksilön omaksuman uskonnollisen perinteen tuote”, jossa uskonnolliset kokemukset muodostuvat siis aikaisemmin opitun sekä oman toimintavalmiuden taustalta. (Hovi 2007, 37). Olen tutkimuksessani kiinnostunut haastateltavieni muodostamista kokemuksista, ja aiheeni myötä suuri osa näistä kokemuksista on myös uskonnollisia kokemuksia. Tästä syystä otan tutkimuksessani huomioon myös näiden uskonnollisten kokemusten merkityksen, analysoidessani haastateltavieni kertomuksia heidän omista kokemuksistaan.

1.6 Aineisto ja analyysimenetelmät

Tutkimukseni primääriaineisto koostuu neljästä tekemästani yksilöhaastattelusta, joista kahdessa haastattelin lestadiolaisnuoria (H2 ja H3) ja kahdessa ex-lestadiolaisnuoria (H1 ja H4). Haastateltavistani kolme neljästä kuului tai kuuluu edelleen lestadiolaisuuden vanhoillislestadiolaiseen suuntaukseen ja yksi esikoislestadiolaiseen suuntaukseen. Tulen tutkimuksessani kuitenkin puhumaan heistä vain lestadiolais- tai ex-lestadiolaisnuorina olettaen, ettei kyseisten suuntausten eroilla ole tutkimukseni kannalta merkittävää merkitystä.

Tunsin kaikki haastateltavani jo entuudestaan. Suorittamistani haastatteluista kolme toteutettiin etänä Microsoft Teams-palvelun välityksellä ja yksi kasvotusten omassa kodissani. Kaikki haastattelut äänitettiin ja litteroitiin haastateltavieni luvalla. Haastatteluni olivat pituudeltaan 45 minuutista hieman yli tuntiin. Vaikka tutkimukseni luettavuuden kannalta haastateltavieni nimien pseudonymisointi olisi todennäköisesti ollut parempi vaihtoehto, päätin anonymisoida tuottamani haastatteluaineiston varmistaakseni haastateltavieni yksityisyyden suojaamisen. Tästä syystä tutkimukseni analyysiosiossa tulenkin viittaamaan haastateltaviini haastatteluiden suoritusjärjestyksessä seuraavasti: Haastateltava 1 (H1), Haastateltava 2 (H2), Haastateltava 3 (H3) ja Haastateltava 4 (H4).

Suorittamieni haastatteluiden haastattelumenetelmänä toimi puolistrukturoitu teemahaastattelu, jossa keskusteluamme ohjasi minun etukäteen suunnittelema haastattelurunko (liite 1.). Puolistrukturoidulle teemahaastattelulle tyypilliseen tapaan haastattelut kuitenkin suoritettiin joustavasti siten, että pystyin haastattelukysymyksistä muodostuneen keskustelun myötä kysymään tarvittaessa myös erilaisia jatko- tai

täydennyskysymyksiä. Tämän lisäksi pystyin myös tarpeen tullen jättämään joitakin alkuperäisen haastattelurungon kysymyksiä haastattelutilanteessa pois, mikäli haastatteluissa syntynyt keskustelu ei niitä vaatinut. (Tieteen termipankki n.d.)

Koska jokaisen yksilön identiteetin kehitystä voidaan pitää tietynlaisena prosessina lapsuudesta aikuisuuteen (Kiuru 2023, 204–205), päätin muodostaa myös haastattelurunkoni (liite 1.) siten, että haastattelurungon ensimmäiset kysymykset pohjautuivat enemmän haastateltavieni lapsuuden kokemuksiin. Muodostamani haastattelurungon järjestys ohjasi haastatteluja kysymys kysymykseltä lähemmäs kohti tätä päivää ja nykyhetkeä siten, että viimeisenä kysymyksenä haastateltavani pääsivät kertomaan siitä, miten lestadiolaisuus vaikuttaa heidän elämäänsä juuri tällä hetkellä. Koen, että asetteleman haastattelurungon avulla onnistuin saamaan hyvin laajan kokonaiskuvan haastateltavieni elämänculusta ja lestadiolaisuudesta osana sitä. Käytän tätä elämänculukurakennetta myös tutkimukseni analyysiosiossa.

Analysoin muodostamani primääriaineiston teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Teoriaohjaava sisällönanalyysi on yksi kvalitatiivisen, eli laadullisen, tutkimuksen kentällä hyödynnetyistä analyysimenetelmistä. Kyseisessä menetelmässä aineiston analyysi etenee vahvasti aineiston mukaisesti, kuten pelkkään aineistoon perustuvassa aineistolähtöisessä analyysissäkin. Ero aineistolähtöisen ja teoriaohjaavan sisällönanalyysin välillä piilee kuitenkin siinä, että toisin kuin aineistolähtöisessä analyysissä, jossa teoreettiset käsitteet muodostetaan pelkästään itse aineistosta, auttaa teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä käsitteiden muodostusta taustalla toimiva teoria. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109, 132–133.) Käytännössä siis teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä aineisto ohjaa analyysiä, jota taustalla oleva teoria voi tukea.

Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä on olennaista ajatus siitä, että analyysin taustalla oleva teoria on tutkijalle pikemminkin suuntaa antava kuin ainoa täysi totuus. Tutkija voi siis itse muodostaa aineistostaan sellaisia johtopäätelmiä, joita olemassa olevat valmiit mallit joko tukevat sulavasti tai hieman luovemmin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109–110.) Tulen hyödyntämään tätä nimenomaista ajatusta sekä oman aineistoni analyysivaiheessa että jo sen koodauksessa. Aineiston koodaamisella tarkoitetaan aineiston läpikäymistä järjestelmällisesti siten, että kaikesta tutkimukseen liittyvästä aineistosta pyritään etsimään samankaltaisia yksityiskohtia (Vuori 2021). Omassa tutkimuksessani tulen hyödyntämään koodausta omaan primääriaineistooni, eli tekemiini haastatteluihin. Koodauksen avulla pyrin löytämään näistä

neljästä haastattelusta sekä niitä yhdistäviä että toisaalta myös erottavia tekijöitä ja nimeämään ne.

1.7 Eettiset kysymykset

Tutkimuksessani erilaisilla eettisillä kysymyksillä on erityisen merkityksellinen asema, jonka olen tiedostanut koko tutkimusprosessin ajan, aina aiheeni valinnasta asti. Olen tutkimuksessani tekemisissä hyvin henkilökohtaisten asioiden, kuten uskon, yksilöiden identiteetin ja todellisten ihmisten kertomien kokemusten kanssa. Tästä syystä noudatankin omassa tutkielmassani erityisen tarkasti hyviä tieteellisiä käytäntöjä, joita ovat muun muassa luotettavuus, vastuunkanto sekä arvostus (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11).

Erityisen merkityksellisenä eettisenä ulottuvuutena nousee oma paikantumiseni tutkijana. En itse ole osana tai ole koskaan ollut osana lestadiolaisuutta, mutta kyseinen liike on minulle jo entuudestaan tuttu omien ihmissuhteitteni kautta. Tämän lisäksi tunsin myös etukäteen kaikki haastateltavani. Näistä seikoista huolimatta koen positioni tutkijana sijoittuvan ulkoryhmään ja täten analysoin myös aineistoani ulkoa käsin. Tiedostan kuitenkin asemani ja omien ennakkokäsitysteni mahdollisen vaikutuksen tutkimukseeni. Tästä syystä olenkin pyrkinyt refleктоimaan sekä omaa asemaani että ennakkokäsityksiäni lestadiolaisuutta kohtaan koko tutkimusprosessin ajan, varmistaakseni tutkimukseni analyysin objektiivisuuden.

Olen pyrkinyt luomaan haastateltavilleni turvallisen ilmapiirin tutkimukseni parissa pitämällä tutkimukseni mahdollisimman avoimena ja rehellisenä. Haastateltaviin kohdistuvassa tutkimuksessa on erityisen tärkeää ottaa huomioon heidän itsemääräämisoikeutensa. Olen itse pyrkinyt huomioimaan haastateltavieni itsemääräämisoikeudet muun muassa riittävällä tutkimuksesta informoinnilla. Jo ennen virallisia haastattelujani avasin jokaiselle haastateltavalleni tutkimukseni tavoitteita sekä sitä, miten haastatteluaineistoja tulitisiin käyttämään tutkimuksessani ja sen jälkeen. Tämän lisäksi lähetin myös jokaiselle haastateltavalleni tietosuojailmoituksen ja informoin heitä tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Jokaisella haastateltavallani on oikeus, missä tahansa vaiheessa vetäytyä tutkimuksesta tai pyytää minua olemaan käyttämättä jotakin haastattelumme kohtaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7–9.)

Olen tullut tulokseen, että tutkimukseni kannalta ainoita oleellisia henkilötietoja haastateltavistani ovat heidän ikänsä, sukupuolensa sekä se ovatko he tällä hetkellä osana lestadiolaisuutta vai eivät. Kaikki muut haastateltaviini liittyvät tiedot, kuten heidän nimensä

ja asuinpaikkakuntansa tulen tutkimuksessani anonymisoimaan, jotta voin suojella haastateltavieni yksityisyyttä. Tästä syystä tulenkin viittaamaan haastateltaviini tutkimuksessani nimikkeiden Haastateltava 1, Haastateltava 2, Haastateltava 3 ja Haastateltava 4 tai vaihtoehtoisesti lyhyemmin H1, H2, H3 ja H4 avulla. Anonymisoinnin onnistumisen varmistamiseksi, en myöskään tule arkistoimaan haastattelujani tai niistä syntyneitä aineistoja, vaan tuhoan kaiken keräämäni aineiston heti tutkimukseni valmistumisen jälkeen, poissulkien itse tutkimuksen.

2 Analyysi ja tulkinta

Aineiston analyysissä tutustun tarkemmin haastateltavieni kokemuksiin lestadiolaisyhteisön vaikutuksesta heidän oman identiteettinsä muodostumisessa. Olen muodostanut analyysin ensimmäisen osan pohjustamaan sitä, millaisia ajatuksia haastateltavani ylipäättänsä liittävät lestadiolaisuuteen. Tämän jälkeen siirryn analysoimaan haastateltavieni elämäntulkintaa ja lestadiolaisuuden roolia osana sitä. Analyysini viimeisessä osiossa tulen keskittymään erityisesti haastateltavieni omiin arvoihin sekä niissä esiintyviin ristiriitoihin.

2.1 Lestadiolaisuus

Lestadiolaisuuden yhteiskunnallisen aseman vuoksi (vrt. 1.2), voitaisiin olettaa, että suurin osa suomalaisista on joskus tavannut henkilön, joka on tai on joskus ollut osana lestadiolaisuutta ja samalla kenties itse luonut tai törmännyt joihinkin lestadiolaisuutta koskeviin stereotypioihin. Kysyessäni omilta haastateltaviltani lestadiolaisista stereotypioista, joita he ovat elämänsä aikana kohdanneet, nostivat kaikki huvittuneena ensimmäisenä esiin ajatuksen siitä, etteivät lestadiolaiset saisi omistaa tai katsoa ikkunallista pyykinpesukonetta. Suurin osa heistä myös pohti, mistä kyseinen stereotypia on peräisin ja miksi ihmiset ylipäättänsä uskovat siihen. Tällaisten ulkoryhmän asettamien käsitysten ja stereotypioiden vuoksi tahdonkin tuoda tässä analyysiosiossa ilmi, millaisia käsityksiä haastateltavani itse liittävät lestadiolaisuuteen ja kuka heidän mukaansa ylipäättänsä on lestadiolainen.

Haastatteluissani tuli hyvin nopeasti ilmi kahden haastateltavani kohdalla (H2 ja H3), ettei sana ”lestadiolainen” oikeastaan käytetä heidän omilla katsomuksellisissa kasvuympäristöissään henkilöstä, joka on osana lestadiolaisuutta, kuten itse sitä käytän. Haastateltava 2 kertoi kyseisen sanan ”lestadiolainen” olevan nimenomaan muiden kuin lestadiolaisten, eli niin kutsutun ulkoryhmän, keksimä sana koskemaan ihmisiä, jotka kuuluvat lestadiolaisuuteen. Haastateltavat 2 ja 3 kertoivat itse käyttävänsä muun muassa termiä ”uskovainen” ja erityisesti nuorten keskuudessa termejä ”meitsit” ja ”lestat” kuvaamaan omaa yhteisöään sekä itseään lestadiolaisena. Näillä termeillä he myös samanaikaisesti joko tiedostamattaan tai tietoisesti rakentavat eroa oman yhteisönsä ja muiden ”maallisten” välillä.

Haastateltavillani oli keskenään sekä samanlaisia että erilaisia käsityksiä siitä, mitä heidän mukaansa tarkoittaa olla lestadiolainen. Päälimmäisenä jokaisella haastateltavillani oli ajatus siitä, että lestadiolaisella tarkoitetaan yksilöä, jonka vakaumuksena on elää ja uskoa

lestadiolaisten sääntöjen ja oppien mukaisesti. Vastauksista voidaankin huomata lestadiolaisen elämäntavan (vrt. 1.2) olevan vahvasti läsnä sekä sisäryhmään kuuluvien, että siitä erkaantuneiden yksilöiden määritelmässä. Täten aineistoni perusteella voitaisiin olettaa, että nimenomaan lestadiolainen elämäntapa on se tekijä, joka tekee yksilöstä lestadiolaisen.

Saatuani vastauksen siihen, mitä haastateltavieni mielestä tarkoittaa olla lestadiolainen, korostivat sekä Haastateltava 1 että Haastateltava 4 heti vastauksensa perään sitä, etteivät he itse kokeneet olevansa lestadiolaisia. Haastateltava 4 myös kertoi, että ylipäättänsä lestadiolaisuudesta ja lestadiolaisista puhuminen tuntuu hänelle hieman haastavalta, sillä aika, jolloin hän itse vielä oli lestadiolainen, on hänelle hyvin irrallinen kokemus omassa lapsuudessaan.

Kysymyksen ”Mitä tarkoittaa olla lestadiolainen?” jälkeen Haastateltava 2 ja Haastateltava 3 puolestaan kertoivat myös itse olevansa tämän määritelmänsä mukaisesti lestadiolaisia. Molemmat heistä kuitenkin korostivat omissa haastatteluissaan erityisesti myös sitä, ettei kyseinen tapa elää ole missään tapauksessa ainoa oikea, vaan nimenomaan heille sopiva, sillä se tuo heidän elämäänsä merkitystä. Merkityksen saamista ja sen kokemista pidetäänkin yhtenä yksilön elämän tärkeimpänä tarpeena. Uskontopsykologiassa merkityksen käsite voidaan käsittää monen eri ilmiön kautta. Merkitys voidaan määritellä esimerkiksi, elämän tarkoituksen kautta (engl. meaning of life) tai oman elämän merkityksellisyyden kokemuksen kautta (engl. meaning in life). (Haimila ja Pauha 2024, 137–138.) Haastateltavien 2 ja 3 kohdalla näyttäisi siltä, että lestadiolaisuuden tuomalla merkityksellä viitataan näihin ”merkitys”-käsitteen molempiin puoliin. Täten lestadiolaisuuden tuoma merkitys näyttäytyy heille sekä heidän elämänsä tarkoituksena että oman elämän merkityksellisyyden kokemuksena.

Muista haastateltavistani huomattavasti poikkeavamman kuvauksen siitä, mitä tarkoittaa olla lestadiolainen kertoi Haastateltava 1. Vaikka myös hän ytyi muiden haastateltavieni kanssa yhteiseen ajatukseen siitä, että lestadiolainen on yksilö, joka omaa lestadiolaisen elämäntavan, korosti hän myös muun lestadiolaisyhteisön asemaa lestadiolaisen määrittelyssä. Hän kertoi kokevansa yksilön olevan lestadiolainen vasta sitten, kun muu lestadiolaisyhteisö niin sanotusti hyväksyy yksilön osaksi lestadiolaisuutta. Kysyessäni, miten tällaisen hyväksynnän voi saavuttaa, vastasi Haastateltava 1, että yksilöt, jotka syntyvät lestadiolaiseen perheeseen voivat saavuttaa yhteisön hyväksynnän lestadiolaisen kasvatuksen myötä, sillä he oppivat automaattisesti lestadiolaisten arvoihin, oppeihin ja käytäntöihin. Jos kuitenkin yksilö liikkeen

ulkopuolelta pyrkii lestadiolaiseksi, on hyväksynnän saaminen Haastateltava 1:n mukaan pidempi prosessi. Kyseisessä prosessissa yksilön tulee omaksua lestadiolainen elämäntapa itseensä ja aktiivisesti osallistua muun muassa heidän tapahtumiinsa. Tällä tavoin hän voi onnistua saamaan muun yhteisön hyväksynnän ja tulla niin kutsutuksi aidoksi lestadiolaiseksi (H1).

Olennaista Haastateltava 1:n mukaan on myös ajatus siitä, että tämä yhteisön antama hyväksyntä lestadiolaisuudesta voidaan myös ottaa yksilöltä pois. Näin voi tapahtua esimerkiksi tilanteissa, joissa yksilö kapinoi liikettä, sen sääntöjä tai arvomaailmaa vastaan. Tämä Haastateltava 1:n kertoma kokemus hyväksynnästä ja sen pois ottamisesta tuli selkeästi hänen omasta henkilökohtaisesta kokemuksestaan liikkeen parissa. Kyseistä kokemusta voidaankin luonnehtia uskonnolliseksi kokemukseksi, sillä sen tausta on vahvasti Haastateltava 1:n katsomuksellisessa kasvuympäristössä sekä hänen omista havainnoistaan (Hovi 2007, 37). Tästä uskonnollisesta kokemuksesta paistaa myös sen merkitys Haastateltava 1:n identiteetin kehitykselle. Kyseinen kokemus on nimittäin selkeästi ohjannut hänen käsitystään omasta paikastaan ex-lestadiolaisena ja sitä kautta myös omasta minuudestaan.

Lestadiolaiseen elämäntapaan liittyy paljon kritisointia, joka näyttäytyy erityisesti mediassa (Wallenius-Korkalo 2018, 13–14). Haastattelunsa lopussa Haastateltava 3 tahtoi tuoda esiin ymmärryksensä siitä, miksi lestadiolaisuutta kritisoidaan niin paljon. Haastateltava 3 kertoi ymmärtävänsä, kuinka esimerkiksi lestadiolaisten säännöt ja suuret perhekoot synnyttävät paljon negatiivistakin keskustelua. Hän tahtoikin korostaa kokevansa olevan hyvin etuoikeutettu, sillä hän ei ole koskaan kokenut lestadiolaisten sääntöjen olevan ahdistavia, on aina kokenut olleensa erittäin rakastettu omassa perheessään ja löytänyt oikeastaan aina samanhenkisiä lestadiolaisia ystäviä ympärilleen. Tällaiset Haastateltava 3:n mainitsevat tekijät, kuten kasvuympäristön rakkaus, arvomaailman jakaminen omien sosiaalisten suhteiden kanssa ja siitä muodostuva yhteisöllisyyden tunne ovatkin tyypillisesti niitä tekijöitä, jotka pitävät yksilöt uskonnollisissa yhteisöissään ja tarjoavat ihmisille heidän kaipaamaansa merkityksen kokemusta. (Haimila ja Pauha 2024, 137–138).

2.2 Kuka minä olen?

2.2.1 Varhaislapsuus

Varhaislapsuudella tarkoitetaan ihmisen elämän ensimmäisiä elinvuosia, joissa tapahtuva kehitys on perusta kaikille myöhemmin elämässä opittaville taidoille ja tiedoille (Saarinen ym. 2023, 34). ”Lapsuudessa olin täysin osa lestadiolaisuutta, koska vanhemmat kasvatti siihen ja eihän silloin tiennyt mitään muuta tai että se oli se ainut oikea” kertoi Haastateltava 1, kysyessäni hänen taustaansa lestadiolaisuudessa. Myös kaikki muut haastateltavani vastasivat kyseiseen kysymykseen hyvin samalla tavalla tuoden esiin syntymisensä osaksi lestadiolaista perhettä sekä omien vanhempiansa antaman ”lestadiolaisen kasvatuksen” (H3).

Lapsen toiminnan ja ajattelumaailman tausta perustuu tyypillisesti hänen oman kasvatusympäristönsä arvovalintoihin (Poulter, Riitaaja ja Kuusisto 2015, 100). Myös Linjaman (2014) teoksessa eräs ex-lestadiolainen yksilö huomauttaa, kuinka suurin osa vanhemmista, olivat he sitten uskovaisia tai eivät, haluavat siirtää oman maailmankuvansa omalle lapselleen (Karhu 2014, 25). Tämä lapsen kasvatusympäristön arvovalintoihin perustuva ajattelumaailma ja maailmankuva selittävätkin vahvasti sitä, miksi jokainen haastateltavani on kokenut olleensa lestadiolainen jo varhain omassa lapsuudessaan. Haastateltavieni viittaukset omaan lapsuuteensa lestadiolaisena puhuvatkin sen puolesta, että varhaislapsuudessa lestadiolaisuus voidaan nähdä nimenomaan vanhemmilta sekä muusta katsomuksellisesta kasvuympäristöstä omaksuttuna:

En mä osannut kyseenalaistaa edes niitä tapahtumia tai mitään. (H1)

Mua on opetettu näihin arvoihin. (H2)

Oon saanu tosi semmoisen lestadiolaisen kasvatuksen. (H3)

Ihan syntymästä asti tyyliin olin (lestadiolainen). (H4)

Haastateltavat eivät siis itse välttämättä lapsena olleet sitoutuneita hengellisesti tai arvollisesti kyseiseen liikkeeseen, vaan toimivat liikkeen tapojen mukaisesti, sillä siihen heidät oli kasvatettu, tietoa muunlaisesta elämästä ei vielä ollut saatavilla ja se oli heidän sen hetkisen elämänsä ainoa normi. Näin ollen varhaislapsuudessa voidaankin puhua jokaisen haastateltavani kohdalla katsomuksellisesta kasvuympäristöstä omaksutusta identiteetistä (Kiuru 2023, 206–207), mikä on osaltaan luonut pohjan jokaisen haastateltavani minuudelle.

Kaikilla haastateltavillani varhaislapsuudesta oli jäänyt päällimmäisenä mieleen erilaiset lestadiolaisuuteen liittyvät tunteet, mitä selittää vahvasti varhaislapsuuden vähäiset artikuloituidut muistot. Pääosin kaikilla nämä tunteet varhaislapsuudesta olivat positiivisia, mitä

puolestaan todennäköisesti selittää lapsen mielenmaisema, joka ei vielä ymmärrä, että: ”Tää on lestadiolaisuus, vaan sitä ajattelee, että se on nimenomaan sitä normaalia” (H2).

Positiivisten tunteiden lisäksi kaikilla haastateltavilla oli jäänyt varhaislapsuudesta mieleen muistoja seuroista eli lestadiolaisten viikoittaisista tapaamisista sekä esimerkiksi lapsuuden iltarukouksista (H2 ja H3).

2.2.2 Keskilapsuus

Psykologiassa niin kutsutun keskilapsuuden katsotaan sijoittuvan lapsen koulun aloittamisen alusta, eli noin 6–7 vuoden iästä 12-vuotiaaseen, eli varhaisen nuoruusiän alkuun. Tässä ikävaiheessa yksilöt ymmärtävät jo tarkemmin omaan identiteettiin liittyviä tekijöitä, kuten omaa sukupuoli-identiteettiänsä sekä niihin liittyviä tunteita ja tekijöitä. (Ahonen ja Pulkkinen 2023, 103–104.) Vaikka keskilapsuus on useimmiten jäänyt tutkimuksissa varhaisen nuoruusiän sekä varhaislapsuuden jalkoihin (Ahonen ja Pulkkinen 2023, 103), huomasin sen olleen erityisesti yhden haastateltavani identiteetin kehityksen kannalta merkittävä elämänvaihe.

Kuten varhaislapsuuteen niin myös keskilapsuuteen suurin osa haastateltavistani yhdisti vielä positiivisia tuntemuksia ja kokemuksia lestadiolaisuudesta. Tämän lisäksi suurin osa heistä koki edelleen olevansa oman katsomuksellisen kasvuympäristönsä mukaisesti lestadiolaisia. Tässä ikävaiheessa suurin muutos jokaisen haastateltavani kohdalla tapahtui heidän sosiaalisen ympäristönsä laajenemisen myötä. Oma perhe ja oma lestadiolainen yhteisö laajeni nyt myös ei-lestadiolaisiin ystäviin ja aikuisiin esikoulun sekä koulun alkamisen seurauksena. Sosiaalisten suhteiden laajenemisen myötä suurimmalle osalle haastateltavistani tuli myös ensimmäistä kertaa laajempi ymmärrys siitä, etteivät kaikki ihmiset olekaan samalla tavalla lestadiolaisia tai uskovaisia kuin he ja heidän perheensä olivat (H1, H2 ja H3.) Kaksi haastateltavani myös mainitsi asian mietityttäneen ja jopa harmittaneen heitä paljon omassa lapsuudessaan:

Muistan et oon kyselly porukoilta ja ihmetellyt sitä tosi paljon, et miks muka kaikki ei haluaisi kuulua tähän (lestadiolaisuuteen). (H3)

Mä muistan, että mua harmitti joidenki puolesta silloin pienenä se asia, että ne ei ollut (lestadiolaisia) ja että eikö ne tiedä, että ne ei pääse nyt esim. Suviseuroihin. (H2)

Sosiaalisen ympäristön laajentumisen tuomat tunteet, ajatukset sekä kysymykset, joita haastateltavani kävivät ovat lapsen kehityksen kannalta hyvin normaaleja ja tärkeitä.

Erityisesti keskilapsuudessa on tyypillistä, että yksilöt alkavat kasvamaan samankaltaisiksi sekä käytökseltään että toimintatavoiltaan omien ystäviensä kanssa, sillä omien

ystävyyssuhteiden merkitys alkaa korostumaan (Ahonen ja Pulkkinen 2023, 149). Tästä syystä onkin ymmärrettävää, että erilaisista katsomuksellisista kasvuympäristöistä saapuneet haastateltavani halusivat oppia ymmärtämään ei-lestadiolaisia ikätovereitaan ja samalla myös itseään suhteessa heihin.

Erilaisten kysymysten kyseleminen ja halu ymmärtää ympäröivää maailmaa on siis luonnollinen osa lapsen kehitystä. Tästä syystä olisikin tärkeää, että lapsen esittämät elämänkysymykset sekä pohdinnat otettaisiin huomioon erityisesti lapsen kotona, mutta myös kodin ulkopuolella esimerkiksi koulussa. Ymmärrettäviä ja mielekkäitä vastauksia saava lapsi valitsee tyypillisesti myös myöhemmin elämässään oman kasvuympäristönsä arvot ja uskomukset, kuten tässä elämänvaiheessa Haastateltavat 1, 2 ja 3 vielä tekivät. Päinvastaisesti tilanteissa, joissa lapsi ei koe saavansa kysymyksilleen toimivia vastauksia omasta kasvuympäristöstään, muovaa hän itse omaa arvomaailmaansa muualta saatujen vastausten avulla. (Poulter, Riitaoja ja Kuusisto 2015, 100–101.) Haastateltava 4:n kohdalla kävikin juuri näin: ”Kyllähän lapsi ihmettelee asioita ja sitten, jos kysyin vaikka, että miksi ei saa, niin sitten vanhemmat oli vaan silleen, että kun ei me [lestadiolaiset] haluta. Niin sitten olin silleen, mutta kyllä mä haluan”.

Keskilapsuuteen Haastateltava 4 liittyy paljon vaikeita ja jopa negatiivisia muistoja lestadiolaisuudesta: ”Ihmisten kesken siellä (seuroissa) on semmonen yhteys, mutta sitten jotenkin musta tuntuu, että mä en itse kuitenkaan ikinä pystynyt samaistumaan siihen”. Ulkopuolisuuden tunteen lisäksi Haastateltava 4 kertoi kokeneensa erityisesti alakoulun ensimmäisillä luokilla suurta epäreiluuden tunnetta esimerkiksi siitä, että hänen uudet ystävänsä koulusta saivat katsoa televisiota ja kuunnella musiikkia, mutta hän ei oman vakaumuksensa myötä saanut. Haastateltava 4 mainitsikin haastattelussaan tahtoneensa mennä usein koulun jälkeen omille ystävilleen leikkimään, jotta hän pääsi samalla katsomaan Pikku Kakkosta ”salassa” omilta vanhemmiltaan.

Uskontopsykologiassa uskonnollisesta liikkeestä irtautumisesta voidaan käyttää monia eri käsitteitä. Näitä käsitteitä ovat muun muassa luopuminen (engl. apostatized), kääntyminen pois (engl. deconverted) tai ulos kasvaminen (engl. exiting). (Laitila 2024, 250.) Negatiivisten kokemusten ja suppeiden vastausten lisäksi, Haastateltava 4 kertoi hänen liikkeensä yleisestä ajatusmaailmasta poikkeavien ajatusten, uusien koulusta saatujen kavereiden sekä erityisesti omien sisarusten liikkeestä irtautumisen, olleen merkittäviä tekijöitä hänen lopulliselle päätökselleen lähteä lestadiolaisuudesta. Uskontopsykologian näkökulmasta voitaisiinkin

täten puhua lestadiolaisuudesta ulos kasvamisesta, jonka taustalla toimivat esimerkiksi Haastateltava 4:n kokemat emotionaaliset (yksilön kokemukset siitä, ettei hän ”kuulu joukkoon”) syyt (Laitila 2024, 250).

Tyypillisesti syy yhteisöstä lähtemiselle ei siis ole yksiselitteinen eikä aina edes selkeä. Päätös lähtemisestä ei myöskään synny yhdestä kokemuksesta, vaan on pikemminkin prosessi, joka on jokaisella yksilöllä erilainen. (Mantsinen 2024, 96.) Haastateltava 4:n kohdalla on erityisen oleellista ottaa huomioon hänen nuori ikänsä. Hän kertoi lähteneensä liikkeestä noin 8–9-vuoden ikäisenä omien isosisarustensa esimerkistä. Liikkeen jättäminen ei kuitenkaan ollut missään tapauksessa nuorelle lapselle helppo prosessi ja Haastateltava 4 kertoi päätökseen liittyneen valtavasti epävarmuutta omassa lapsuudessaan:

Mä ainakin muistan sen, että oli tosi silleen syyllinen olo. Ja mä muistan sen, että mä mietin, että tapahtuuko mulle jotain pahaa tai silleen, koska se oli tosi silleen, että miten sielläkin (seuroissa) puhuttiin, että se on ainut ja oikea (lestadiolaisuus) ja sitten, jos edes ajattelee jotain muuta, niin sitten joutuu johonkin Helvettiin ja sitten sä oot kahdeksanvuotias ja mietit, että mikä on Helvetti. Ehkä siinä oli pelko ja sitten tommoinen syyllisyys ja ehkä silleen ylipäättänsä epävarmuus, koska ei nyt silleen varsinaisesti tiennyt, että mitä on silleen olla ilman sitä [lestadiolaisuutta]. (H4)

Toisin kuin muilla haastateltavillani, joiden identiteetin voidaan katsoa pysyneen myös läpi keskilapsuuden omaksutun (lestadiolaisen) identiteetin parissa, alkoi Haastateltava 4:llä omien kokemiensa ristiriitojen, uusien ystävien sekä vanhempien sisarusten esimerkin myötä oman identiteetin ja täten myös oman itsensä etsintä (Kiuru 2023, 206–207).

2.2.3 Varhaisnuoruus

Psykologiassa nuoruusiän katsotaan sijoittuvan keskilapsuuden ja aikuisuuden väliin, noin 13–25 ikävuoden kohdalle (Kiuru 2023, 182). Kyseinen elämänvaihe on tutkimukseni kannalta hyvin olennainen, sillä kaikki haastateltavani sijoittuivat haastattelujen tekohetkellä tämän elämänvaiheen pariin. Tutkimukseni kannalta on kuitenkin myös erityisen olennaista ottaa huomioon se, kuinka paljon yksilö kypsyy ja kehittyy näiden nuoruusvuosien aikana. 13-vuotias esiteini ei siis enää olekaan sama ihminen kuin 25-vuotias nuori aikuinen. Tästä syystä nuoruusikä jaetaan tyypillisesti kolmeen eri vaiheeseen. Nämä vaiheet ovat varhaisnuoruus, keskinuoruus ja myöhäisnuoruus, joilla jokaisella on omat merkitykselliset kehitystehtävänsä. (Kiuru 2023, 182–183.)

Varhaisnuoruudelle tyypillistä on erilaiset murrosikään kuuluvat mielialan vaihtelut ja heikentynyt impulssikontrolli, mikä saattaa ilmentyä esimerkiksi varhaisnuoren kärsimättömyytenä ja ärtyisyytenä. Tyypillisesti tässä vaiheessa nuori alkaa myös

irtaantumaaan yhä vahvemmin omista vanhemmistaan ja omien toverisuhteiden merkitys kasvaa vielä keskilapsuuttakin vahvemmaksi. (Kiuru 2023, 183.) Haastatteluissani tulikin ilmi, että kyseinen ikävaihe oli kaikille haastateltavilleni selkeää itsenäistymisen ja kasvun aikaa. Erityisesti Haastateltavien 1 ja 2 kohdalla varhaisnuoruuteen kuului myös omien ja vanhempien rajojen koettelua sekä lestadiolaisuuden kyseenalaistamista.

Haastateltava 1 kertoi hänen oman itsensä etsimisen ja tietynlaisen kapinan lestadiolaisuutta kohtaan alkaneen yläasteen alussa, eli hänen ollessaan noin 13-vuotias. Haastateltava 1:n mukaan hän oli vasta vuotta aikaisemmin saanut ensimmäisen puhelimensa, jonka avulla hänelle oli avautunut myös aivan uusi maailma internetissä. Haastateltava 1 totesikin, että vapaammalla internettiin pääsyllä oli merkittävä rooli hänen kapinassaan lestadiolaisuutta vastaan, sillä sosiaalisen median avulla hän alkoi huomaamaan kasvamassaan liikkeessä epäkohtia sekä kritisoimaan niitä ääneen. Haastateltava 1:n kuvailema kapina lestadiolaisuutta kohtaan kuvastaa myös selkeää siirtymää hänen omassa identiteettitatuksessaan. Oletettavasti näihin aikoihin hän on luopunut lapsuudessaan kehittämästään omaksutusta identiteetistä ja siirtynyt kohti oman identiteettinsä etsintää. (Marcia 1980, 111; Kiuru 2023, 206–207.)

Haastateltava 1:n antama kritiikki kohdistui erityisesti lestadiolaisuuden sääntöjä kohtaan ja asia otettiin sekä yhteisön sisällä että hänen perheessään hyvin vakavasti vastaan. H1 kertoi kritisoineensa erityisesti omille vanhemmilleen sitä, miksi lestadiolaiset eivät saaneet katsoa elokuvia, kuunnella musiikkia, kuulua urheilujoukkueeseen tai meikata. Kyseiset asiat synnyttivät myös paljon riitoja Haastateltava 1:n ja hänen vanhempiansa välillä, jonka takia Haastateltava 1 kertoi myös joutuneensa pohtimaan usein sitä, olivatko kyseiset asiat hänelle todella niin tärkeitä, että niiden takia hänen kannatti kapinoida ja taistella:

Mun isä kysyi multa, että ootko sä valmis pilaamaan sun elämän sen takia, että sä meikkaat? Siinä mä mietin, että mielenkiintoista, että tulee tollainen kysymys. Ja just tommosten asioiden takia mun piti tosi vahvasti miettiä aina, että onko nää sellaisia asioita, että mä haluan taistella. (H1)

Riitojen ja kasvaneen oman ymmärryksen seurauksena Haastateltava 1 alkoi kokemaan samoja negatiivisia tuntemuksia liikettä kohtaan kuin Haastateltava 4 omassa keskilapsuudessaan. Hänelle eivät enää riittäneet vanhemmilta saadut Jumalaan perustuvat selitykset, vaan hän kaipasi kysymyksiinsä ”kunnollisia” ja loogisia vastauksia. Omien ja liikkeen toimintatapojen välisten ristiriitojen kasvaessa sekä ”kunnollisten” vastausten puuttuessa, hän päätti jättäytyä pikkuhiljaa pois liikkeen parista. Tällaiset samankaltaiset kokemukset vanhempien liian suppeista vastauksista sekä elämän rajoittamisesta näkyivät

myös monissa nuorena liikkeestä eronneiden ex-lestadiolaisten kokemuksissa Linjaman (2014) teoksessa (ks. esim. Linjama 2014, 25–26). Tästä syystä voitaisiinkin olettaa erityisesti riittämättömien vastausten sekä käytännön ristiriitojen toimivan keskeisinä tekijöinä, jotka käynnistävät yksilön liikkeestäirtautumisprosessin ja täten myös oman itsensä etsimisen.

Haastateltava 1 kuitenkin korosti haastattelussaan, ettei hänen eroprosessinsa ollut missään tapauksessa iso tai dramaattinen, vaan hänen lopettaessaan lestadiolaisten sääntöjen noudattamisen, liikkeessä olevat muut lestadiolaiset eivät enää pitäneet häntä lestadiolaisena (vrt 2.1). Tästä huolimatta haastattelun perusteella voidaan sanoa, että Haastateltava 1 joko luopui tai kasvoi ulos yhteisönsä uskonelämästä (Laitila 2024, 250–251) ja samalla alkoi etsimään ja toteuttamaan todellista itseään.

Myös Haastateltava 2 kertoi omassa haastattelussaan erityisesti yläasteiän olleen itselleen haastavaa aikaa niin lestadiolaisena kuin ylipäättänsä yksilönä. Hän kertoikin liittävänsä tähän ikään elämänsä merkittävimmät kamppailut hänen oman identiteettinsä parissa. Haastateltava 2:n mukaan hänen oma isänsä oli heidän kotipaikkakunnallaan näkyvässä työasemassa ja moni paikkakuntalainen tiesi hänen isänsä olevan lestadiolainen. Tästä syystä myös suurin osa Haastateltava 2:n yläasteen muista oppilaista tiesi Haastateltava 2:n olevan lestadiolainen:

Kaikki tiesi, että mun isä on lestadiolainen, niin kaikki myös tiesi, että mä oon lestadiolainen. Mulla ei ollut omaa tilaa päättää kenelle mä haluaisin kertoa ja jakaa siitä mun lestadiolaisuudesta. (H2)

Tämän seurauksena Haastateltava 2 sai yläasteella paljon epäsoivia ja jopa kiusaavia kommentteja koskien hänen lestadiolaisuuttaan. Vaikka tällä hetkellä Haastateltava 2 kertoi pystyvänsä jopa jokseenkin ymmärtämään omaa kiusaamistaan kiusaajien oman pahanolon purkamisena, oli heidän nimittelyllänsä merkittävä vaikutus hänen toimintaansa sekä erityisesti hänen kokemukseensa omasta itsestään yläasteikäisenä. Haastateltava 2 kertoi alkaneensa esimerkiksi juomaan alkoholia, kyseenalaistamaan omaa lestadiolaisuuttaan sekä myötäilemään muita ei-lestadiolaisia nuoria sellaisissa asioissa, joista hän ei todellisuudessa ollut heidän kanssaan samaa mieltä. Tämän kaiken hän teki vain sen takia, ettei hän erottuisi suuremmasta joukosta tai olisi nimittelijöidensä silmätikkuna.

Toisin kuin Haastateltava 2:n kohdalla, jonka varhaisnuoruus oli huomattavasti hänen aikaisempia ikävaiheitaan haastavampi, jatkui Haastateltava 3:n elämä varhaisnuoruudessa hänen mukaansa jopa yllättävän tasaisena. Haastateltava 3 kertoi, että hänellä oli jo tuolloin paljon samanhenkisiä lestadiolaisia ystäviä, jonka ansiosta asiat, jotka monia muita

lestadiolaisia nuoria olisi saattanut harmittaa, kuten koulun diskon välistä jättäminen, eivät tuntuneet hänestä pahalta. Haastateltava 3 mainitsikin, että esimerkiksi koulun diskon aikaan hän tyypillisesti teki omien lestadiolaisten ystäviensä kanssa jotakin muuta mukavaa, joka sopi heidän elämäntapaansa. Lisäksi Haastateltava 3 myös kertoi saaneensa jo yläkoulussa erittäin suvaitsevaisia ei-lestadiolaisia ystäviä, jotka eivät kyseenalaistaneet tai kiusanneet häntä hänen vakaumuksestaan, vaan päinvastaisesti tukivat häntä.

Kutunivan (2007) artikkelissa haastateltu vanhoillislestadiolainen Pirjo kertoo hänen kokemuksistaan lestadiolaisyyhteisössä kasvamisesta sekä identiteetin muodostumisesta. Haastateltava 3:n mukaisesti myös Pirjo koki oman nuoruutensa hyvin tasapainoisena ja itsensä jopa erityiseksi lestadiolaisuutensa ansiosta. (Kutuniva 2007, 21.) H1:n, H2:n, H3:n ja Pirjon varhaisnuoruuteen liittyvien kokemusten perusteella voitaisiin olettaa, että katsomuksellisen kasvuympäristön vaikutusta omaan identiteettiin aletaan tässä ikävaiheessa joko kyseenalaistamaan ja peittelemään tai päinvastaisesti korostamaan ja kantamaan ylpeydellä. Haastatteluiden ja aikaisemman tutkimuksen perusteella voidaankin todeta, että tilanteissa, joissa lestadiolaisuutta on alettu kyseenalaistamaan ja peittelemään (H1 ja H2) identiteettistatus lapsuudessa muodostuneesta omaksutusta identiteetistä on siirtynyt etsivän identiteettiin. Puolestaan tilanteissa, joissa omaa lestadiolaisuutta on alettu korostamaan sekä kantamaan ylpeydellä (H3 ja Pirjo) on identiteettistatus alkanut myös muuttumaan lapsuuden omaksutusta identiteetistä kohti etsivän identiteettiä ja pian myös kohti saavutettua identiteettiä. Saavutetun identiteetin identiteettistatuksella tarkoitetaan identiteettiä, johon nuori on sitoutunut nimenomaan omien henkilökohtaisten valintojensa myötä. (Marcia 1980, 111; Kiuru 2023, 206–207.) Näin ollen voidaankin todeta varhaisnuoruuden muodostaneen merkittävän siirtymävaiheen haastateltavilleni heidän omien identiteettien kehityksen kannalta.

2.2.4 Keskinuoruudesta tähän päivään

Keskinuoruuden merkityksellisin kehitystehtävä on rakentaa yksilölle ristiriidaton identiteetti. Ristiriidattomalla identiteetillä tarkoitetaan yhtenäistä ja jatkuvaa kokemusta itsestä, jolloin yksilö on löytänyt ja sitoutunut esimerkiksi omiin tavoitteisiin, arvoihin ja valintoihinsa. (Kiuru 2023, 183.) Omilla haastateltavillani keskinuoruudessa tapahtuneet kehitykset identiteetin suhteen ovat hyvin vahvasti näkyvissä yhä tänä päivänäkin, vaikka nykyään jokainen heistä sijoittuukin myöhäisnuoruuteen. Tästä syystä päätin yhdistää heidän keskinuoruudessansa kokemat muutokset ja peilata niitä heidän kokemuksiinsa tänä päivänä.

Varhaisnuoruuden päätyttyä jokainen haastateltavani oli selvästi alkanut pohtimaan omia arvovalintojaan sekä sitä, kuka minä oikeastaan olen yksilönä ja millainen minä tahdon olla myös tulevaisuudessa. Haastateltava 2, joka oli varhaisnuoruudessaan alkanut juomaan alkoholia ja myötäilemään muita ei-lestadiolaisia kertoi, että jossakin vaiheessa keskinuoruutta hänen käytöksensä alkoi aiheuttamaan hänessä itsessään valtavaa sisäistä ristiriitaa sekä pahaa mieltä. Oman sisäisen ristiriidan sekä pahan mielensä ratkaisemiseksi Haastateltava 2 totesi punninneensa sitä, mitkä asiat todella olivat jo silloin ja ovat edelleen hänelle itselleen tärkeitä. Hän tulikin nopeasti tulokseen, että hänelle itselleen huomattavasti tärkeämpiä asioita kuin esimerkiksi alkoholi ovat hänen oma uskonsa sekä hänen lestadiolainen yhteisönsä. Voidaankin olettaa, että Haastateltava 2:n sisäisen ristiriidan ratkaisemisen, oman vakaumuksen hyväksymisen sekä omien arvojen ymmärtämisen myötä Haastateltava 2 onnistui saavuttamaan keskinuoruuden merkityksellisimmän kehitystehtävän, hänen oman ristiriidattoman identiteettinsä (Marcia 1980, 111; Pauha ja Haimila 2024, 213; Kiuru 2023, 206–207).

Myös Haastateltava 1:n, Haastateltava 3:n ja Haastateltava 4:n identiteettitilustusten voidaan katsoa kehittyneen etsivän identiteetistä saavutettuun ristiriidattomaan identiteettiin keskinuoruuden myötä. Haastateltava 1 puhui haastattelussaan siitä, kuinka itse koki ja koee edelleen nauttivansa erityisen paljon kaikista kulttuuriin liittyvistä asioista, kuten musiikin kuuntelusta, joita hänen entisessä yhteisössään ei hyväksytty. Haastateltava 1 kertoi käyneensä tietynlaisen prosessin oman identiteettinsä kanssa keskinuoruudessaan, sillä piti näitä kulttuuriin sekä muuhun ”maalliseen” elämään kuuluvia asioita itselleen niin tärkeinä. Kyseiseen prosessiin kuului Haastateltava 1:n mukaan myös lestadiolaisuuteen liittyvien kokemusten arviointi sekä sen ymmärtäminen, kuinka katsomuksellisessa kasvuympäristössä kasvaminen teki hänestä juuri hänet: ”Kaikki ne kokemukset on voinut olla traumaattisia, mutta ne on jotenkin rakentanut minusta minut, että jos mä en olisi ollut siinä yhteisössä, niin olisiko minusta tullut minua? En tiedä, ei välttämättä”. Tämän prosessin myötä Haastateltava 1 kertoi ymmärtäneensä, että tällainen hän itse on ja nämä asiat ja kokemukset tekevät hänestä juuri hänet.

Haastattelujeni perusteella näyttäisi siltä, että mutkattomimman polun oman ristiriidattoman identiteettinsä saavuttamiseksi kulki Haastateltava 3. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö hän olisi käynyt samanlaista prosessia identiteettinsä kanssa kuin kaikki muut haastateltavani, pohtien sitä, kuka hän oikeasti on ja mitkä asiat ovat hänelle itselleen tärkeitä. Haastateltava 3:n kokemuksista hänen lestadiolainen yhteisönsä, ystävien ja perheen tuki, yläasteen jälkeen

kristillisen kansanopiston käyminen ja usko Jumalaan nousevat erityisesti hänen omaan identiteettiinsä vaikuttavina tekijöinä. Myös Kutunivan (2007) haastattelema Pirjo nostaa omaa identiteettiään pohtiessa esille omien lestadiolaisten ystäviensä, yhteisönsä ja oman uskonsa merkityksen (Kutuniva 2007, 21–22). Voitaisiinkin olettaa, että tällaiset yhteisölliset, mutta toisaalta myös yksilölliset kokemukset, kuten usko, vahvistavat nuorten kokemusta itsestään ja mahdollistavat saavutetun ristiriidattoman identiteetin tavoittamisen.

Aineistoni perusteella Haastateltava 4:n siirtymä etsivän identiteetistä saavutettuun ristiriidattomaan identiteettitilastukseen on ollut pitkä prosessi. Tyypillisesti omaa identiteettiä aletaan työstämään kunnolla vasta nuoruusiässä (Erikson 1994; Kiuru 2023, 183, 205), mikä selittää vahvasti sitä, miksi hyvin nuorena liikkeestä irtautunut Haastateltava 4 tavoitti oman ristiriidattoman identiteettinsä melko samoihin aikoihin omassa nuoruudessaan kuin muutkin haastateltavani.

Haastateltava 4 myönsi haastattelussaan olleensa hyvin pitkälle keskinuoruuteensa asti epävarma ja nolostunut omasta lestadiolaisesta taustastaan. Epävarmuus ja nolostuneisuus johtui Haastateltava 4:n mukaan erityisesti siitä, että hänestä tuntui, että oli jotenkin erilainen oman taustansa myötä verrattuna muihin ystäviinsä. Erilaisuuden ja epävarmuuden tunne johtikin siihen, että Haastateltava 4 pyrki muodostamaan omaa identiteettiään lestadiolaisen ihanteen vastaiseksi, sopeutumalla muiden ei-lestadiolaisten nuorten joukkoon. Jossain vaiheessa omaa nuoruutta Haastateltava 4 kuitenkin ymmärsi, ettei lestadiolainen tausta ole sellainen asia, jota hänen tarvitsisi hävetä ja nykyään hän puhuukin asiasta todella avoimesti uusillekin ihmisille. Samoihin aikoihin hän myös alkoi löytämään todellisen itsensä ja omat arvonsa. Voitaisiinkin olettaa, että viimeistään tällöin myös Haastateltava 4 tavoitti oman saavutetun ristiriidattoman identiteettinsä, sillä hän pystyi vihdoin hyväksymään itsensä ja oman historiansa sellaisenaan.

2.3 Arvot ja ristiriidat

Haastattelujeni perusteella voidaan todeta, että jokainen haastateltavani on onnistunut yhdessä nuoruuden tärkeimmistä kehitystehtävissä eli oman ristiriidattoman identiteetin saavuttamisessa (Erikson 1994; Kiuru 2023, 183, 205). Koska identiteetin kehityksen on kuitenkin havaittu jatkuvan läpi koko elämän (Fadjukoff 2007, 14–15), koen tärkeäksi nostaa esille myös haastateltavieni nykyisiä arvomaailmoja. Tässä osiossa käsittelem siis sekä haastateltavieni nostamia yhteisön arvoja että heidän omia nykyisiä arvojaan suhteessa niihin.

Käsittelen myös näihin arvoihin liittyviä ristiriitoja, jotka ovat mahdollisesti muovanneet ja saattavat muovata heidän omia identiteettiänsä vielä tulevaisuudessakin.

Kysyessäni haastateltaviltani heidän ajatuksiansa heidän nykyisen tai entisen yhteisönsä arvoista verrattuna heidän omiin arvoihinsa, jakautuivat mielipiteet ymmärrettävästi kahteen. Haastateltavista he, jotka kokevat edelleen lestadiolaisuuden osaksi omaa identiteettiänsä (H2 ja H3) pystyivät samaistumaan omien yhteisöidensä arvoihin, toisin kuin Haastateltavat 1 ja 4, jotka jättivät entiset yhteisönsä muun muassa omien arvollisten ristiriitojensa vuoksi (vrt. 2.2.2 ja 2.2.3). Jokainen heistä nosti kuitenkin aivan ensimmäisenä yhteisönsä tai entisen yhteisönsä arvona anteeksi antamisen ja pyytämisen:

On tapana pyytää anteeksi tosi paljon ja tosi monesta asiasta. Ihan niinku muuten vain ja usein. Jos vaikka hyvästellään, niin siinä on tapana pyytää anteeksi. Mä muistan, että mä aina ihmettelin, miksi pitää pyytää anteeksi, jos ei ole tehnyt mitään. Se on vaan niinku tapa pyytää anteeksi aina ja mulle oli pienenä sen takia tosi vaikea pyytää anteeksi. (H4)

Anteeksianto on yksi iso arvo lestadiolaisuudessa. Mä koen, että mä jaan tuon saman arvon. Mun mielestä on tärkeää antaa anteeksi. Ei tietenkään silleen, että joku käyttää sitä anteeksiantamista hyväkseen uudestaan ja uudestaan, mutta se, että pystyy antamaan anteeksi ja armahtamaan toisen, jos jotain ikävää käy. Mun mielestä se on tosi tärkeätä. (H2)

Haastateltavieni lainauksista voidaan huomata, kuinka kyseinen arvo yhteisön arvona nähdään hyvin erilaisista näkökulmista. Haastateltava 4 kertoi haastattelussaan ymmärtävän anteeksiannon merkityksen arvona, mutta ei siinä muodossa, miten hänen vanha yhteisönsä sitä käytti. Haastateltava 2:n lainauksesta voidaan puolestaan huomata, kuinka hän omaksuu tämän yhteisönsä arvon myös omaksi arvokseen tällaisenaan. Molemmat haastateltavista puhuvat kyseisestä arvosta selvästi oman uskonnollisen kokemuksensa perusteella (Hovi 2007, 37), jonka myötä myös heidän suhtautumisensa siihen on muodostunut. Voitaisiinkin olettaa, että tällaisella lestadiolaisten arvojen sisäistämällä tai vieroksumisella on ollut merkittävä rooli haastateltavieni identiteetin muodostumisessa, sillä tiettyyn arvomaailmaan sitoutuminen on yksi merkittävimmistä osa-alueista oman ristiriidattoman identiteetin saavuttamisessa (Kiuru 2023, 205–206).

Puhuessamme yhteisön arvoista ja niihin liittyvistä ristiriidoista, toivat molemmat ex-lestadiolaiset haastateltavani esille heidän mielestään liikkeessä näkyvän sukupuolten välisen epätasa-arvon. Molemmat heistä kokivat kyseisen tekijän myös erittäin suurena ristiriitana itselleen. Haastateltava 1 puhui omassa haastattelussaan siitä, kuinka sukupuolten välinen epätasa-arvo näkyy liikkeessä esimerkiksi siinä, kuinka lestadiolaiset lapset kiintyvät huomattavasti isäänsä enemmän omaan äitiinsä. Haastateltava 1:n mukaan tämä johtuu siitä,

että liikkeen parissa äiti on edelleen se, joka jää kotiin hoitamaan lapsia ja taloa, kun isät menevät töihin ja jäävät täten huomattavasti etäämmälle lasten hoidossa. Haastateltava 4 korosti puolestaan liikkeessä sukupuolten välisen epätasa-arvon näkyvän esimerkiksi, seurojen saarnaajissa, jotka saavat ainoastaan olla miehiä.

Juuri tällaiset Haastateltava 1:n ja Haastateltava 4:n nostamat epätasa-arvo kysymykset ovat niitä tekijöitä, jotka ovat aiheuttaneet liikkeessä murrosta (vrt. 1.2) ja johon muun muassa media ja liikkeen uudempi sukupolvi ovat pyrkineet puuttumaan (Wallenius-Korkalo 2018, 13–14). Kenties tulevaisuudessa tämän murroksen myötä liikkeen sukupuolten välinen epätasa-arvo tulee tasoittumaan, mutta siihen asti kyseiset tekijät aiheuttavat sekä haastateltavissani (H1 ja H4) että aikaisemman tutkimusten perusteella monissa muissa huomattavia ristiriitoja (Wallenius-Korkalo 2018, 13–14).

Vaikka Haastateltava 1 ja Haastateltava 4 kokivat paljon ristiriitoja lestadiolaisia arvoja kohtaan, olivat he onnistuneet löytämään omat nykyiset arvomaailmansa nimenomaan näiden ristiriitojen myötä. Haastateltava 4 puhui omassa haastattelussaan siitä, kuinka esimerkiksi suvaitsevaisuus sekä halu ymmärtää asioita, ovat nousseet hänelle erityisen merkityksellisiksi arvoiksi liikkeestä lähtemisen myötä. Tämä on oletettavasti seurausta nimenomaan siitä, ettei hän omassa lapsuudessaan saanut kysymyksilleen kunnollisia vastauksia, eikä hän myöskään itse kokenut suvaitsevaisuutta muilta yhteisönsä jäseniltä. Myös Haastateltava 1 kertoi omassa haastattelussaan pitävänsä nykyään uuden oppimista ja akateemisuutta itselleen erityisen tärkeinä arvoina, sillä hänen lapsuudessaan hänen yhteisönsä ei arvostanut tai nähnyt kyseisiä arvoja millään tavalla merkityksellisinä.

Lestadiolaisuudessa, kuten missä tahansa muussakin uskon yhteisössä, on oleellista ottaa huomioon, että yhteisön sisälle mahtuu monia eri sukupolvia sekä tuhansia eri yksilöitä. Vaikka lestadiolaisuus näyttäytyy ulospäin hyvin yhteisöllisenä liikkeenä, on tällaisiin uskonliikkeisiin osallistuvien ihmisten merkittävin päämäärä heidän oma hengellinen kehittymisensä yksilöinä (Hovi 2007, 187). Haastateltava 2 puhui omassa haastattelussaan siitä, kuinka ulkoryhmään kuuluvat ihmiset tyypillisesti olettavat, että kaikilla lestadiolaisilla on yksi ja sama ajatusmaailma ja toimintatapa toimia, vaikka todellisuudessa jokainen yksilö tekee ja kokee asiat niin kuin ne itse parhaakseen näkee.

Yksilöllisyyden lisäksi Haastateltava 2 ja Haastateltava 3 painottivat myös lestadiolaisten sukupolvien välisiä eroja arvovalinnoissa. Haastateltava 3 puhui siitä, kuinka esimerkiksi hän ja hänen lestadiolaiset ystävänsä ovat huomattavasti liberaalimpia kuin monet muut

lestadiolaiset, mikä tietenkin näkyy hänen omissa arvoissaan. Molemmat heistä (H2 ja H3) kertoivat myös harrastavansa vahvaa itsereflektointia sen suhteen, mitkä lestadiolaisuuteen liitettävät arvot sopivat heille itselleen ja mitkä puolestaan eivät. He niin sanotusti ”toteuttavat lestadiolaisuutta omalla tavallaan” (H2). Molemmat heistä toivatkin haastatteluissaan esiin esimerkiksi seksuaalivähemmistöjen hyväksymisen omana arvonaan. He myös kertoivat tiedostavansa, että kyseinen arvo saattaa poiketa monen muun lestadiolaisen arvoista:

Raamattu on niin vanhaa tekstiä ja siellä on paljon asioita, joista mä en ole samaa mieltä. Esimerkiksi, että ei hyväksytä muita kuin heteropareja, niin mä en ole sitä mieltä, että siinä olis mitään väärää. Mä koen, että kaikki saa toteuttaa rakkautta just silleen, kun haluaa toteuttaa ja sen ei pitäisi vaikuttaa kenenkään muun elämään ollenkaan. (H2)

Näin ollen yhteisön arvot, niihin liittyvät ristiriidat sekä haastateltavieni omat arvomaailmat näyttäytyvät aineistoni perusteella vahvoina omaa identiteettiä kehittävinä tekijöinä.

3 Johtopäätökset

Haastateltavieni kokemukset yhteisössä kasvamisen vaikutuksesta heidän omien identiteettiensä kehitykseen olivat pitkälti hyvin yksilöllisiä. Toisilla haastateltavistani yhteisön käytänteisiin, arvoihin ja normeihin liittyi paljonkin omaa identiteettiä muovaavia ristiriitoja, kun taas toisilla erilaiset arvot, normit ja käytänteet sulautuivat huomattavasti vaivattomammin heidän omaan kehiteillä olevaan identiteettiinsä. Oleellista on kuitenkin huomata, että jokainen haastateltavani oli kokenut ristiriitoja koskien omaa yhteisönsä, mutta merkittävin ero näissä ristiriidoissa lestadiolaisnuorten ja ex-lestadiolaisnuorten välillä oli se, miten he käsittelivät näitä yhteisöön liittyviä ristiriitojansa. Lestadiolaisnuoret pyrkivät ristiriidoista eroon hyväksymällä ja ymmärtämällä ne, kun taas ex-lestadiolaisnuoret pyrkivät muuttamaan omaa elämäänsä siten, ettei kyseiset ristiriidat olleet enää osana sitä.

Yhtenä yhteisenä tekijänä kaikilla haastateltavillani on prosessi lapsuuden omaksutusta lestadiolaisesta identiteetistä heidän tämänhetkiseen saavutettuun ristiriidattomaan identiteettiinsä. Yhteisössä kasvamisen vaikutus tämän prosessin ajoitukseen oli kuitenkin suhteellisen yksilöllistä jokaisella heillä. Haastatteluideni perusteella voidaan huomata, kuinka yksi haastateltavistani siirtyi nimenomaan yhteisöönsä liittyvien ristiriitojensa takia omaksutusta identiteetistä etsivän identiteetin statukseen jo keskilapsuudessaan, kun taas kolme muuta haastateltavaani siirtyivät kyseiseen statukseen vasta varhaisnuoruudessa, heidän omien yhteisöihinsä liittyvien ristiriitojen tai niiden hyväksymisen myötä.

Aineistostani pystyi myös huomaamaan, että jokainen haastateltavani onnistui keskinuoruudessaan saavuttamaan oman ristiriidattoman identiteettinsä, joka voi kuitenkin olla altis muutoksille vielä heidän tulevaisuudessaan.

Itse yhteisö, siihen kuuluva perhe ja muut sosiaaliset suhteet ovat tutkimukseni perusteella olleet avainasemassa haastateltavieni identiteetin kehityksessä. Ne haastateltavani, jotka ovat saaneet omalta yhteisöltään, vanhemmiltaan ja muista sosiaalisista suhteistaan positiivista tukea, kuten kannustusta sekä avointa kommunikointia lestadiolaisuudesta, kokevat lestadiolaisuuden edelleen osaksi itseään ja omaa ristiriidatonta identiteettiään. Päinvastaisesti ne haastateltavani, jotka eivät saaneet omassa lapsuudessaan ja nuoruudessaan vanhemmiltaan riittäviä vastauksia tai kokeneet samanlaista yhteisöllisyyden tunnetta muihin lestadiolaisiin ovat niitä, jotka turvautuivat vahvemmin muihin esimerkiksi koulusta saatuihin sosiaalisiin suhteisiin ja erosivat myöhemmin lestadiolaisuudesta. Tästä voitaisiinkin päätellä, että itse

yhteisöön kuuluvien jäsenten sekä myös muiden sosiaalisten suhteiden merkitys haastateltavieni identiteetin muodostumisessa on ollut erityisen merkittävä.

Merkittävä vaikutus yhteisössä kasvamisella identiteetin kehitykseen on nähtävissä myös haastateltavieni arvomaailmoissa. Ne haastateltavani, jotka ovat omaksuneet lestadiolaisuuden osaksi omaa saavutetun identiteetin statustaan, pystyvät ymmärrettävästi myös samaistumaan lestadiolaisuuteen liitettäviin arvoihin. Haastatteluissa painottui kuitenkin ajatus siitä, ettei kaikilla lestadiolaisilla ole keskenään samanlaiset arvomaailmat, vaan todellisuudessa lestadiolaisten arvoissa on nähtävissä suuria sukupolvieroja, joiden myötä nuorempien lestadiolaisten arvot saattavat olla huomattavasti edellisiä sukupolvia liberaalimpeja. Tällainen nuorten liberaalisuus näyttäytyy haastattemieni lestadiolaisnuorten kohdalla esimerkiksi queer-avioliittojen hyväksymisenä.

Yhteisössä kasvaminen on vaikuttanut selkeästi myös haastattemieni ex-lestadiolaisnuorten arvomaailmoihin sekä käytäntöihin. Haastatteluista tuli ilmi, kuinka molemmat heistä ovat muovanneet omia arvomaailmojaan jopa entisen yhteisönsä arvomaailmoja vastaan. Tämä kävi haastatteluissani ilmi esimerkiksi siinä, kuinka ex-lestadiolaisnuoret kyseenalaistivat monia entisen yhteisönsä arvoja, kuten anteeksi pyytämistä ja toisaalta olivat luoneet itselleen omia uusia arvoja liikkeestä lähtemisen jälkeen, kuten halu ymmärtää toisia ja uuden oppiminen.

Näen aiheeni jatkotutkimusmahdollisuudet erittäin avarina, erityisesti uskontotieteen parissa. Mahdollisena jatkotutkimuksen kohteena voisi toimia esimerkiksi tutkimus siitä, miten lestadiolaiset vanhemmat selittävät lapsilleen asioita ristiriitatilanteissa. Lestadiolaisuudesta löytyy runsaasti aikaisempaa tutkimusta, mutta erityisesti uskontopsykologisesta näkökulmasta lähestyvää kokemustutkimusta on vielä suhteellisen vähän. Lestadiolaisuus on yksi Suomen suurimmista herätysliikkeistä, jonka takia koen sekä siihen kuuluvien että siitä eronneiden yksilöiden kokemusten tarjoavan uskontotieteilijöille erityisen monipuolisen ja antoisan tutkimuskohteen.

Lähteet

Primääriaineisto

Haastattelu 1: Haastateltava 1/H1. 19.9.2025. Haastattelijana Reeta Holopainen

Haastattelu 2: Haastateltava 2/H2. 25.9.2025. Haastattelijana Reeta Holopainen

Haastattelu 3: Haastateltava 3/H3. 30.9.2025 Haastattelijana Reeta Holopainen

Haastattelu 4: Haastateltava 4/H4. 3.10.2025 Haastattelijana Reeta Holopainen

Lähdekirjallisuus

Ahonen, Timo ja Lea Pulkkinen. 2023. Keskilapsuus. Teoksessa *Ihmisen psykologinen kehitys*, toimittaneet Lea Pulkkinen, Timo Ahonen ja Isto Ruoppila 103–181. Jyväskylä: PS-kustannus.

Erikson, Erik H. 1994. *Identity youth and crisis*. New York: Norton.

Esikoiset.fi. N.d. *Yhteystiedot – Keitä me olemme?* Viitattu 9.1.2026.
<https://www.esikoiset.fi/yhteystiedot/>

Fadjukoff, Päivi 2007. *Identity Formation in Adulthood* [Doctoral dissertation]. University of Jyväskylä. Jyväskylä studies in education, psychology and social research, 319.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3007-3>

Haimila, Roosa ja Teemu Pauha. 2024. Identiteetin ja katsomuksen kiistanalaiset käsitteet. Teoksessa *Uskonto mielessä: Psykologisia näkökulmia uskonnollisuuteen ja henkisyteen*, toimittaneet Teemu Pauha ja Roosa Haimila 209–217. Helsinki: Gaudeamus.

Haimila, Roosa ja Teemu Pauha. 2024. Merkityksen ja elämänkriisin psykologiaa. Teoksessa *Uskonto mielessä: Psykologisia näkökulmia uskonnollisuuteen ja henkisyteen*, toimittaneet Teemu Pauha ja Roosa Haimila 137–149. Helsinki: Gaudeamus.

Hokka, Jenni, Katja Valaskivi, Johanna Sumiala & Suvi Laakso. Suomalaiset sanomalehdet uskonnollisen maiseman tuottajina: uskontojournalismi Helsingin Sanomissa, Ilkassa, Kalevassa ja Karjalaisessa vuosina 2007–2011. *Media & viestintä: kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen lehti* 36(2): 6–21. <https://doi.org/10.23983/mv.62274>

Hovi, Tuija. 2007. *Usko ja kerronta: Arkitodellisuuden narratiivinen rakentuminen uskonliikkeessä*. Turku: Turun yliopisto.

Karhu, Sauli. 2014. Kirje ”epäuskoiselta” lapselta. Teoksessa *Nyt vapaa olen – Vanhoillislestadiolaisuudesta irtautuneiden kertomuksia*, toimittanut Topi Linjama. 24-27. Kuopio: Kustannusosakeyhtiö Hai.

Kiuru, Noona. 2023. Nuoruus. Teoksessa *Ihmisen psykologinen kehitys*, toimittaneet Lea Pulkkinen, Timo Ahonen ja Isto Ruoppila. 182–241. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Kutuniva, Mervi. 2007. Keskusteluja naiseudesta, vanhoillislestadiolaisesta uskosta ja uskonnosta. Teoksessa *Kuulumisia: Feministisiä tulkintoja naisten toimijuuksista*, toimittaneet Mervi Autti, Seija Keskitalo-Foley, Päivi Naskali ja Heidi Sinervaara-Niskanen 17–36. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Laine, Esko 2014. Lestadiolaisuuden juuret: Jatkuvuus Tornionjokilaakson herätysliikehistoriassa ja sen tutkimuksessa. *Teologinen aikakauskirja* 119(1): 4–18. <https://journal.fi/tatt/article/view/141218/88868>
- Laitila, Teuvo. 2024. Uskonnon jättäminen vai yhteisön hylkääminen? Deborah Feldmanin irtautuminen ultraortodoksijuutalaisuudesta. Teoksessa *Uskonto mielessä: Psykologisia näkökulmia uskonnollisuuteen ja henkisyteen*, toimittaneet Teemu Pauha ja Roosa Haimila 250–264. Helsinki: Gaudeamus.
- Linjakumpu, Aini ja Sandra Wallenius-Korkalo. 2019. Lestadiolaisuus ”maailmassa”. Teoksessa *Politiikka, talous ja Työ – Lestadiolaisuus maailmassa*, toimittaneet Aini Linjakumpu, Tapio Nykänen, Tiina Harjumaa ja Sandra Wallenius-Korkalo 7–19. Rovaniemi: Lapland University Press.
- Linjama, Topi. 2014. *Nyt vapaa olen: Vanhoillislestadiolaisuudesta irtautuneiden kertomuksia*. Kuopio: Kustannusosakeyhtiö Hai.
- Lohi, Seppo. 1997. *Pohjolan kristillisyyden leviäminen Suomessa 1870–1899*. Teologian väitöskirja. Oulu: Suomen rauhanyhdistyksen keskusyhdistys.
- Mantsinen, Teemu T. 2024. Uskonnosta luopuminen ristiriitojen ratkaisuna. Teoksessa *Uskonto mielessä: psykologisia näkökulmia uskonnollisuuteen ja henkisyteen*, toimittaneet Teemu Pauha ja Roosa Haimila 90-100. Helsinki: Gaudeamus.
- Marcia, James E. 1980. Identity in adolescence. *Handbook of adolescent psychology* 9(11): 109-137. https://www.researchgate.net/publication/233896997_Identity_in_adolescence
- Ollilainen, Anssi. 2021. *Esikoislestadiolaiset ja sakramentit: käsitteet uskovien yleinen pappeus ja saarnaaja avaimina sakramenttikiistaan*. Julkaistu 8.6.2021. Viitattu 15.1.2026. https://www.sakramentit.fi/wordpress/wp-content/uploads/2021/06/Ollilainen_artikkeli_viimeistelty.pdf
- Paavola, Heini ja Sylvia Hakari. 2021. Lapsen katsomuksellisen identiteetin rakentuminen: näkökulmia eri konteksteista. Teoksessa *Lapsenkokoinen katsomuskasvatus*, toimittaneet Saila Poulter, Martin Ubani, Marja Laine ja Arto Kallioniemi 148–164. Helsinki: Lasten keskus. <http://hdl.handle.net/10138/340902>
- Poulter, Saila, Anna-Leena Riitaoja ja Annika Kuusisto. 2015. ”Toisin silmin”: Lapsi ja monikatsomuksellisten kasvatuskulttuurien rakentuminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa *Uskonto lapsuuden kulttuurissa*, Martin Ubani, Saila Polter ja Arto Kallioniemi. 95–126. Helsinki: Lasten Keskus.
- Raittila, Pekka. 1976. *Lestadiolaisuus 1860-luvulla: Leviäminen ja yhteisönmuodostus*. Teologian väitöskirja. Helsinki: Akateeminen Kustannusliike.

- Saarinen, Aino, Paula Lyytinen, Timo Ahonen ja Heikki Lyytinen. 2023. Varhaislapsuus. Teoksessa *Ihmisen psykologinen kehitys*, toimittaneet Lea Pulkkinen, Timo Ahonen ja Isto Ruoppila. 34–102. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salomäki, Hanna. 2017. Herätysliikkeet suomalaisessa yhteiskunnassa. Teoksessa *Monien uskontojen ja katsomusten Suomi*, toimittaneet Ruth Illman, Kimmo Ketola, Riitta Latvio & Jussi Sohlberg. 65–75. Kuopio: Kirkon tutkimuskeskus.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. N.d. *Lestadiolaisuus*. Viitattu 14.11.2025. <https://evl.fi/sanasto/lestadiolaisuus/>
- Sundén, Hjalmar. 1971. *Religioner och rollerna. Ett psykologiskt studium av fromheten*. Femte oförändrade upplagan. Stockholm: Verbum.
- Talonen, Jouko. 2001. Lestadiolaisuuden hajaannukset. *Iustitia* 14(2001): 11–30. <https://sti.fi/wp-content/uploads/2007/08/Jouko-Talonen.pdf>
- Talonen, Jouko. 2014. Lestadiolaisuuden synty, leviäminen ja hajaannukset. *Teologinen Aikakausikirja* 199(1): 19–34. <https://journal.fi/tatt/article/view/141219/88869>
- Tieteen termipankki. N.d. *herätys*. Viitattu 5.11.2025 <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Teologia:her%C3%A4tys>
- Tieteen termipankki. N.d. *puolistrukturoitu haastattelu*. Viitattu 16.11.2025. https://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:puolistrukturoitu_haastattelu
- Tieteen termipankki. N.d. *Uskontopsykologia*. Viitattu 6.11.2025 <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Uskontotiede:uskontopsykologia>
- Tuomi, Jouko & Anneli Sarajärvi. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. *Hyvät tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2023*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja. 2/2023. Viitattu 14.11.2025. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Vuori, Jaana. 2021. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, toimittanut Jaana Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 18.3.2025. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>
- Wallenius-Korkalo, Sandra. 2018. *Esitetty lestadiolaisuus: uskonto, ruumiillisuus ja valta populaarikulttuurissa*. Rovaniemi: Lapin yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-078-4>

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

1. Oletko lestadiolainen? – Mitä tarkoittaa olla lestadiolainen?
2. Mitä lestadiolaisuus merkitsee sinulle?
3. Millainen tausta sinulla on lestadiolaisuudessa?
 - esim, lapsuus, nuoruus yms.
4. Millaisia ovat ensimmäiset muistosi lestadiolaisuudesta?
 - Millaisia tunteita niihin liittyy?
5. Milloin ja miten sinulle tuli ilmi, ettei kaikki ihmiset kuulu tähän yhteisöön tai ole lestadiolaisia?
6. Millaisia tunteita kyseinen asia (kysymys numero 5.) herätti sinussa silloin? – Entä millaisia tunteita se herättää sinussa nykyään?
7. Voitko kertoa lestadiolaisyhteisöstäsi/entisestä lestadiolaisyhteisöstäsi?
8. Mitä tunteita/ajatuksia tähän yhteisöön kuulumisen/ei kuulumisen herättää?
 - Millaisia ajatuksia ylipäättänsä lestadiolaisyhteisöt herättävät?
9. Yhteisön arvot vs. omat arvosi:
 - Ovatko kuinka samanlaisia?
 - Millaisia ovat mahdolliset ristiriidat?
10. Millä tavoin yhteisön ulkopuolisten suhtautuminen lestadiolaisiin/lestadiolaisuuteen vaikuttaa omaan minäkuvaasi?
11. Oletko kohdannut joitakin ennakkoluuloja/myyttejä koskien lestadiolaisuutta tai sinua?
12. Koetko, että yhteisölläsi on odotuksia sen jäsenten suhteen?
13. Miten lestadiolaisyhteisö ja lestadiolaisuus vaikuttavat elämääsi tällä hetkellä?
 - esim. ihmissuhteet, arvot, usko yms.

Liite 2. Tutkimustulokseni taulukon muodossa

Tutkimuskysymykset:		
<p>Miten yhteisössä kasvamisen on koettu vaikuttaneen lestadiolais- sekä ex-lestadiolaisnuorten kehitykseen</p>	<p>Lestadiolaisnuoret:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ristiriidat – ratketessaan tuoneet lestadiolaisuutta osaksi omaa identiteettiä. - Katsomuksellinen kasvuympäristö (yhteisö ja perhe) – Tuki ja yhteisöön kuuluvuuden tunne → muovanneet lestadiolaisuutta osaksi identiteettiä. - yhteisön arvot, normit ja käytänteet – omaksuttu osaksi omia arvoja, normeja ja käytäntöjä. Täten ovat osana myös omaa identiteettiä. 	<p>Ex-lestadiolaisnuoret:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ristiriidat -ratketessaan muovanneet identiteettiä kauemmas lestadiolaisuudesta. - Katsomuksellinen kasvuympäristö (perhe ja yhteisö) – Esimerkiksi yhteisöllisyyden tunteen puuttuminen, omien sisarusten liikkeestä eroaminen ja vanhempien liian suppeiden vastausten antaminen → vaikuttaneet liikkeestä erkaantumiseen ja oman identiteetin etsimiseen. - yhteisön arvot, normit ja käytänteet – Kyseenalaistettu, jonka seurauksena omat arvot, normit ja käytänteet on muovattu jopa vastaan entisen yhteisön arvoja. Lisäksi uusien itselle sopivien arvojen, normien ja käytänteiden luominen.

<p>Mitä identiteettiin vaikuttavia yhtäläisyyksiä ja eroja lestadiolais- sekä ex-lestadiolaisnuorten välisissä kokemuksissa omista yhteisöistään on?</p>	<p>Yhtäläisyyksiä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Erilaiset ristiriidat - Katsomuksellinen kasvu ympäristö (yhteisö ja perhe) - Yhteisön arvot, normit ja käytänteet 	<p>Eroavaisuuksia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ristiriitojen käsittely: <ul style="list-style-type: none"> ➔ Ristiriitojen hyväksyminen/ymmärtäminen (lestadiolaisnuoret). ➔ Oman elämän muovaaminen ristiriidan poistamiseksi (ex-lestadiolaisnuoret). - Katsomuksellinen kasvu ympäristö: <ul style="list-style-type: none"> ➔ Auttanut omaksumaan lestadiolaisuuden osaksi omaa itseä (lestadiolaisnuoret). ➔ Ei ole vastanneet omiin tarpeisiin ja täten aiheuttanut erkaantumista liikkeestä. Korostunut muiden sosiaalisten suhteiden merkitys (ex-lestadiolaisnuoret). - Yhteisön arvot, normit ja käytänteet: <ul style="list-style-type: none"> ➔ Omaksuttu osaksi omaa identiteettiä (lestadiolaisnuoret).
--	---	--

		<p>→ Yhteisön arvojen Kyseenalaistaminen. Jotkin omat arvot, normit ja käytänteet muodostettu näitä yhteisön arvoja vastaan. Lisäksi myös uusia itselle sopivia arvoja, normeja ja käytänteitä (ex- lestadiolaisnuoret).</p>
--	--	--